

ΠΕ ΚΟΦΡΑΣΗ ΚΘΕΣΗ

ΓΙΑ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΤΕΥΧΟΣ Γ΄

ΤΟΜΟΣ Β΄

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Συγγραφή: Χρίστος Λ. Τσολάκης,
Κυριακή Αδαλόγλου, Άβρα Αυδή,
Νίκος Γρηγοριάδης, Ανθούλα
Δανιήλ, Ιωάννα Ζερβού, Ελένη
Λόππα, Διονύσης Τάνης**

**Συντονισμός πρώτης γραφής:
Δημήτρης Τομπαΐδης**

**Πρώτη αναθεώρηση: Χρίστος Λ.
Τσολάκης, Κυριακή Αδαλόγλου,
Άβρα Αυδή, Νίκος Γρηγοριάδης,
Ανθούλα Δανιήλ, Ιωάννα Ζερβού,
Ελένη Λόππα, Διονύσης Τάνης,
Βαγγέλης Ιντζίδης**

ΕΚΦΡΑΣΗ ΚΘΕΣΗ

ΓΙΑ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΕΥΧΟΣ Γ΄

ΤΟΜΟΣ Β΄

Συγγραφική Ομάδα Δεύτερης **Αναθεώρησης**

ΧΡΙΣΤΟΣ Λ. ΤΣΟΛΑΚΗΣ

Καθηγητής του Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΚΥΡΙΑΚΗ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ

Δρ. Φιλολογίας, Σχολική Σύμβουλος

ΑΒΡΑ ΑΥΔΗ

Φιλόλογος, Καθηγήτρια
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΝΙΚΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Φιλόλογος, π. Σχολικός Σύμβουλος

ΑΝΘΟΥΛΑ ΔΑΝΙΗΛ

Φιλόλογος, Καθηγήτρια
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΙΩΑΝΝΑ ΖΕΡΒΟΥ

Φιλόλογος, Καθηγήτρια
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΕΛΕΝΗ ΛΟΠΠΑ

Δρ. Φιλολογίας, Σχολική Σύμβουλος

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΑΝΗΣ

Φιλολόγος, π. Σχολικός Σύμβουλος

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΙΝΤΖΙΔΗΣ

Φιλολόγος

Υπεύθυνος για το Παιδαγωγικό

Ινστιτούτο

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΜΗΤΣΗΣ

Αντιπρόεδρος και Πρόεδρος του

Τμήματος Β/θμιας του Π. Ι.

Καλλιτεχνική Επιμέλεια

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΟΥΠΗΣ

ΕΙΡΗΝΗ ΧΑΤΖΗ

Επεξεργασία Επιμέλεια

Ειρήνη Χατζή

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

ΤΟΥ

Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
(Ελένη Ακριτίδου)

Επιμέλεια: Άννα Σπανάκη

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

π EI Θ Ω

ΣΥΜΒΟΛΑ

ΘΕΩΡΙΑ

ΑΣΚΗΣΗ

**ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ**

**χρωματιστή
σελίδα**

Α. Η πειθώ στη διαφήμιση

■ Διαφήμιση είναι η δημιουργία πρωτότυπου μηνύματος, το οποίο αναφέρεται σε κάποιο υλικό ή πνευματικό παράγωγο/προϊόν, και η προβολή του (μηνύματος) με τελικό σκοπό την παρακίνηση του αποδέκτη να "αγοράσει" το διαφημιζόμενο προϊόν.

► Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, η διαφήμιση συνιστά μια πράξη επικοινωνίας. Να προσδιορίσεις

τα βασικά στοιχεία της επικοινωνίας αυτής (πομπό, δέκτη, μήνυμα, επικοινωνιακό μέσο/κανάλι, επικοινωνιακό κώδικα/γλώσσα, σκοπό). Ποιες προϋποθέσεις νομίζεις ότι απαιτούνται, για να είναι η επικοινωνία αυτή αποτελεσματική, για να πετύχει δηλαδή ο πομπός το σκοπό του;

► Παρατήρησε προσεκτικά το κείμενο μιας έντυπης διαφήμισης. Μίλησε για το περιεχόμενο και για τη μορφή του. Δίνει επαρκείς πληροφορίες σχετικά με το προϊόν, ώστε να πείσει τον καταναλωτή; Μπορείς να το εντάξεις σε κάποια από τις παρακάτω κατηγορίες με κριτήριο τη μορφή του μηνύματος;

- Μήνυμα που αναπτύσσεται με άμεσο τρόπο (χωρίς προλόγους και περιττές εξηγήσεις).

- Αφηγηματικό μήνυμα (χρησιμοποιείται η αφήγηση μιας ιστορίας για την επίδειξη του προϊόντος),
- Μήνυμα μονολόγου - διαλόγου (μονόλογος - διάλογος με τη μορφή μαρτυρίας κάποιου ειδικού ή ενός καταναλωτή),
- Μήνυμα που επεξηγεί την εικόνα.
- Μήνυμα που στηρίζεται σε τεχνάσματα/ευρήματα (ιδιαίτερη χρήση της γλώσσας με λογοπαίγνια, μεταφορές, παρομοιώσεις, σπάνιες και εξεζητημένες λέξεις/φράσεις, χρήση του χιούμορ της υπερβολής, της έκπληξης κτλ.),
- Μήνυμα που προσφέρει επιχειρήματα.

► Ποιες είναι οι παρατηρήσεις σου σχετικά με τη γλώσσα, όπως πα-

ρουσιάζεται στα διάφορα μέρη του διαφημιστικού κειμένου (επικεφαλίδα, κυρίως κείμενο, σύνθημα (σλόγκαν); Μίλησε για το λεξιλόγιο, για τα μέρη του λόγου και τους γραμματικούς τύπους (ρηματικό χρόνο, πρόσωπο, αριθμό, έγκλιση) που επικρατούν για τη σύνταξη, το ρυθμό και την ηχητική της φράσης, για τα σχήματα λόγου που χρησιμοποιούνται. Προσπάθησε να εξηγήσεις τη χρήση αυτών των στοιχείων έχοντας υπόψη ότι πρόκειται για μια "γλώσσα πειθούς".

► Αξιολόγησε τώρα το κείμενο της διαφήμισης, το οποίο, όπως υποστηρίζουν οι ειδικοί, πρέπει να είναι σύμφωνο με τις εξής προδιαγραφές:

- να ελκύει την προσοχή του δέκτη,
- να προκαλεί το ενδιαφέρον του,
- να του δημιουργεί την επιθυμία να αγοράσει,

- να τον οδηγεί στην αγορά του προϊόντος.

► Η διαφημιστική πειθώ συχνά χρησιμοποιεί τα παρακάτω μέσα/τεχνικές:

- συνειρμό ιδεών,
- αναλυτική περιγραφή και επίδειξη των ιδιοτήτων του προϊόντος,
- επίκληση στην αυθεντία (σ' έναν ειδικό, σ' έναν επιστήμονα, σε ένα δημοφιλές πρόσωπο κτλ.),
- επίκληση στο συναίσθημα (φόβο. ενοχή, ευθύνη, ευχαρίστηση κτλ.),
- επίκληση στη λογική (επιχειρήματα υπέρ του προϊόντος, σοφιστικά τεχνάσματα),
- λανθάνοντα αξιολογικό χαρακτηρισμό (λανθάνουσα αξιολόγηση που λειτουργεί δεσμευτικά για το δέκτη, π.χ. "Οι έξυπνοι οδηγούν Ρενώ").

Να αναφέρετε ένα παράδειγμα διαφήμισης για την κάθε περίπτωση. Ποια νομίζετε ότι είναι η περισσότερο και ποια η λιγότερο διαδεδομένη από τις παραπάνω τεχνικές στο χώρο της διαφήμισης; Έχετε μήπως εντοπίσει εσείς κάποια άλλη τεχνική;

► Εργαστείτε ατομικά ή ομαδικά, για να ετοιμάσετε μια διαφήμιση που απευθύνεται σε νέους της ηλικίας σας. Σχεδιάστε πρώτα το διαφημιστικό σας πρόγραμμα (συγκέντρωση στοιχείων για το προϊόν, για την αγορά, για τον καταναλωτή, επιλογή διαφημιστικού μέσου κτλ.) και προχωρήστε μετά στην εφαρμογή/εκτέλεση του προγράμματος.

► Διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω απόσπασμα για τη γλώσσα της διαφήμισης και απαντήστε στην ερώτηση που ακολουθεί. Ο λεκτικός πληθωρισμός είναι πολύ εύκολο να εντοπιστεί στη διαφήμιση, είδος λόγου που έχει την ιδιότητα να μην κρύβει το στόχο του. Όταν π.χ. λέει "υπεραριστούργημα",

το λεκτικό τέρας, που μετατρέπει το συγκεκριμένο "επίθετο" από σημασία σε κραυγή, σε θαυμαστικό επιφώνημα, με την υπερβολή του την ίδια ομολογεί το στόχο του (Α. Φραγκουδάκη, "Γλώσσα και ιδεολογία", εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1987, σ.156)

► Ελέγξτε αν υπάρχει λεκτικός πληθωρισμός (πλεονασμός και επιτήδευση στη χρήση των λεκτικών στοιχείων με αποτέλεσμα την ακυρολεξία και την ασάφεια) στη διαφημιστική γλώσσα. Ελέγξτε π.χ. αν υπάρχει πλεονασμός επιθέτων/επιρρημάτων, ειδικά παραθετικών, αν χρησιμοποιούνται "λεκτικά τέρατα" από διάθεση υπερβολής, αν παρατίθενται λέξεις/φράσεις ασαφείς, απλώς για εντυπωσιασμό, π.χ. "Το BRISTON έχει κα-

λή γεύση- τη γεύση που πρέπει να έχει το τσιγάρο" ή "Δοκίμασε μια μπουκιά και θα ονειρευτείς ότι τρως στο CHAMPS ELYSEES"

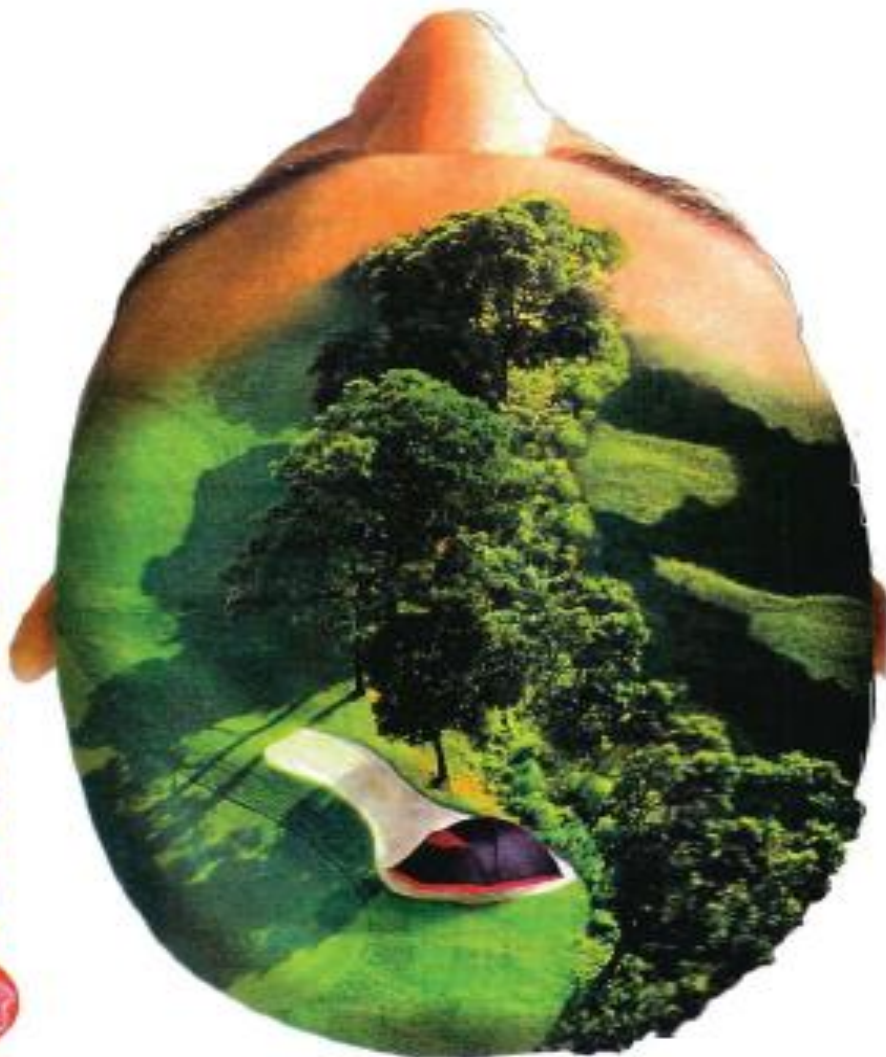
► Διάλεξε μια έντυπη διαφήμιση που έχει εικόνα. Απόσπασε την εικόνα από το κείμενο και ρώτησε τους συμμαθητές σου τι τους θυμίζει/υποβάλλει η εικόνα αυτή. Εξέτασε τη σχέση των απαντήσεων με το διαφημιζόμενο προϊόν. Ποια είναι τα συμπεράσματά σου για τη λειτουργία της διαφημιστικής εικόνας;

► Το διαφημιστικό μήνυμα είναι πολυσήμαντο και τις περισσότερες φορές δε διακρίνεται καθαρά, αλλά σημασία/συμβολισμό του κάθε στοιχείου, και να εξηγήσεις πώς σχετίζονται τα σύμβολα αυτά με το διαφημιζόμενο προϊόν. Συζήτησε

ΕΙΝΑΙ ΤΡΕΛΟΙ ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΕΣ!

ΓΙ' ΑΥΤΟ ΤΟΥΣ ΑΓΑΠΑΜΕ.

Μέσα στη σουβίλα μπορεί να κοιμηθείς ή να "βράσεις". Να ακούς τη βροχή ή να μουσικήεις. Πανα απ' τις δύο καταστάσεις προέρχεις: Σίγουρα την πρώτη. Ο ειδικός εξοπλισμός σε καταβαλίνει. Γι' αυτό οι ασθενείς και όλοι τα υπόλοιπα παιδιά να είναι το καλύτερο. Αυτό που είναι είναι στο φύλο, σε βοηθάει να κάνεις μόνο αυτό που θέλεις. Να ζωντανεύεις τις μπαταρίες σου.

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΙ

Σοκτραφεμένο για το αδύνατο

με τους συμμαθητές σου για την πειστική δύναμη της διαφημιστικής εικόνας. Μελέτησε σχετικά το παρακάτω απόσπασμα.

Η διαφήμιση, με τον τρόπο που δημιουργείται και δομείται (ως ενιαίο σύνολο μορφής και περιεχομένου), διαμορφώνει δεσμούς και σχέσεις ανάμεσα σε προϊόντα και σε καταναλωτές και κατασκευάζει "σύμβολα ανταλλαγής", π.χ. τα διαμάντια. Το προϊόν αυτό συσχετίζεται με την "παντοτινή αγάπη". Όποιος προσφέρει διαμάντια κάνει έμμεσα φανερές τις συναισθηματικές του διαθέσεις, γιατί ήδη έχει διαμορφωθεί ο "συμβολισμός". Το ορυκτό διαμάντι δεν έχει καμιά αξία, αλλά από τη στιγμή που αρχίζει η διαδικασία εξόρυξης και ενσωματώνεται σε αυτό ανθρώπινη εργασία, αποκτά αξία ως εμπόρευμα, ενώ με τη διαφήμιση επιχειρείται να τονιστεί το αναγνωριστικό σημάδι, ο "συμβολισμός". Η σχέση ανάμεσα στα άτομα και στα αντικείμενα που επιχειρείται να αναπτυχθεί

μέσα από τη διαφήμιση μπορεί να προσφέρει τη δυνατότητα αμοιβαίας αντικατάστασης. Έτσι διαβάζουμε ή βλέπουμε στα "μηνύματα" τα εξής: "ένα χρυσό κόσμημα τα λέει όλα" ή "εκφραστείτε με λουλούδια". Ή και αντίστροφα τα άτομα αναγνωρίζονται από τα αντικείμενα: π.χ "οι άνθρωποι (κόσμος) της Pepsi" ("the Pepsi People").

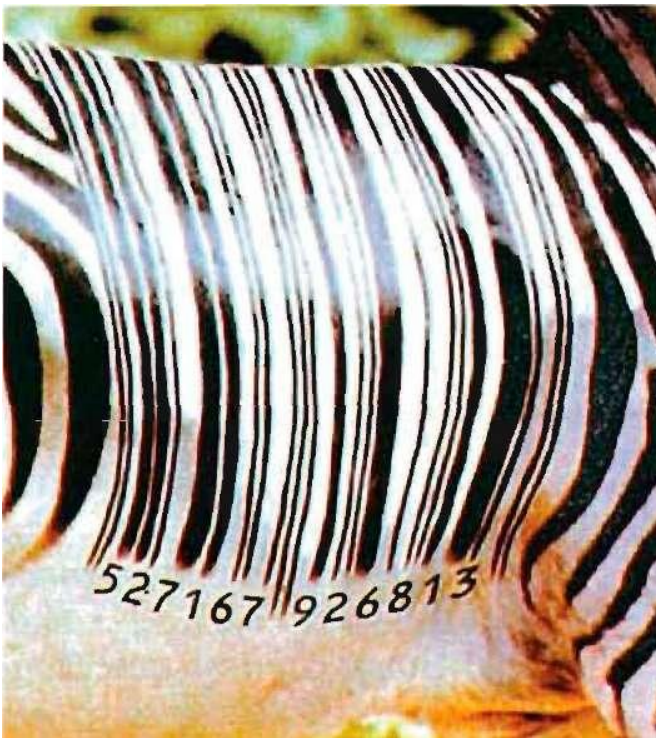
(Γ.Χ. Ζώτος, "Διαφήμιση", εκδ. University Studio Press σ. 70)

■ Ορισμένες φορές η διαφήμιση γίνεται, παραπλανητική, καθώς χρησιμοποιεί αθέμιτα μέσα για να επηρεάσει τον καταναλωτή.

Στην προστασία του καταναλωτή από την παραπλανητική και αθέμιτη διαφήμιση αναφέρονται:

- A) Ο ελληνικός κώδικας διαφήμισης, (1986) με βάση τον οποίο αυτοδεσμεύονται διαφημιστές και διαφημιζόμενοι**
- B) Το Ινστιτούτο Προστασίας Καταναλωτών (1972)**
- Γ) Το νομοσχέδιο του Υπουργείου Εμπορίου (1983)**

► Διαβάστε τα παρακάτω αποσπάσματα και πείτε για ποιους λόγους το (Α) και το (Β) αποτελούν δείγματα αθέμιτης διαφήμισης, ενώ το (Γ) δείγμα παραπλανητικής. Μπορείτε να σκεφθείτε και άλλα ανάλογα παραδείγματα;

(Α)

Έκφραση της διαφήμισης που απευθύνεται στο υποσυνείδητο είναι και εκείνη που εμφανίζεται στον κατα-

ναλωτή κάτω από το "προσωπικό επίπεδο εγρήγορσης" (subliminal advertising). Σε κάθε άτομο η ελάχιστη τιμή, όπου ένα ερέθισμα (οπτικό, πίεσης, θερμότητας, πόνου κτλ.) γίνεται συνειδητά αντιληπτό χαρακτηρίζεται ως "ουδός" (threshold). Η αντίληψη ενός ερεθίσματος, όταν δεν ξεπερνά τον "ουδό", πραγματοποιείται κάτω από το επίπεδο της συνειδητής εγρήγορσης και χρησιμοποιείται στην ανάπτυξη ανάλογου μηνύματος. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι ότι ένα τέτοιο μήνυμα δεν είναι τόσο ισχυρό, ώστε να διεγείρει τους μηχανισμούς άμυνας του καταναλωτή και έτσι μπορεί να τον επηρεάζει κατευθείαν στο υποσυνείδητο. Η πιο γνωστή έρευνα στο εξεταζόμενο θέμα είναι εκείνη που πραγματοποιήθηκε από το Vicary, στη δεκαετία του '50, αν και τα

αποτελέσματά της αμφισβητήθηκαν. Σε αμερικανικό κινηματογράφο 45.000 θεατές που δεν ήταν ενήμεροι για την διεξαγωγή της έρευνας υποβλήθηκαν στο πείραμα. Στο διάλειμμα του έργου, κάθε 5 δευτερόλεπτα παρουσιάζονταν τα εξής μηνύματα: "τρώτε ποπ-κορν", "πίνετε κόκα-κόλα", με διάρκεια 1/3000 του δευτερολέπτου (ο χρόνος αυτός είναι πολύ πιο κάτω από τον ουδό αντίληψης του οπτικού ερεθίσματος). Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν έδειξαν ότι κατά την περίοδο του πειράματος αυξήθηκαν οι πωλήσεις του ποπ-κορν κατά 58% και της κόκα-κόλα κατά 18%

(B)

Στις 3/1/84 είδαμε στις εφημερίδες τη φωτογραφία ενός ανθρώπου που τη συνόδευαν οι εξής φράσεις:

"ΕΙΝΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ!...κι όμως ο νόμος δεν μπορεί να τον αγγίξει... Κυκλοφορεί ελεύθερος ανάμεσά μας!!! " Την επομένη ακριβώς διαπιστώσαμε πως πρόκειται για διαφήμιση της κινηματογραφικής ταινίας: 'Η νύχτα των δικαστών", η οποία βάζει ένα τέλος στη δραστηριότητα των εγκληματιών που κυκλοφορούν ελεύθεροι ανάμεσά μας".

(Γ)

Ο παρουσιαστής της διαφήμισης εμφανίζεται ντυμένος με στολή για-

τρού και, χρησιμοποιώντας ιατρική ορολογία και το ανάλογο ύφος συνιστά την καινούρια οδοντόπαστα που δήθεν περιέχει ένα συστατικό για την προστασία των δοντιών, το οποίο μόλις ανακαλύφθηκε από τους ειδικούς ερευνητές.

► Υποθέστε ότι ανήκετε σε κάποιο σύλλογο προστασίας καταναλωτών. Ποιες θα ήταν οι προτάσεις σας προς το Υπουργείο Εμπορίου σχετικά με το νομοσχέδιο για την αθέμιτη και παραπλανητική διαφήμιση; Με ποιους άλλους τρόπους, εκτός από τη νομική προστασία της πολιτείας, μπορεί να προστατευτεί ο καταναλωτής από την αθέμιτη και παραπλανητική διαφήμιση;

► Με βάση τα παρακάτω αποσπάσματα να συζητήσετε το θέμα "Διαφήμιση και ιδεολογική εξάρτηση στις υποανάπτυκτες χώρες".

Έρευνα που πραγματοποίησε η Johnson Wax (εταιρεία που ανάμεσα σε άλλα προϊόντα παράγει και ειδικό λευκαντικό πατωμάτων) στους "οριακούς καταναλωτές" στη Βενεζουέλα διαπίστωσε ότι η πιο συνηθισμένη απάντηση αυτών που ρωτήθηκαν ήταν: "δεν έχω πάτωμα στο σπίτι που μένω για να το γυαλίσω, αλλά μπορώ να αγοράσω το λευκαντικό, αν το θελήσω".[...]

Δεν είναι ασυνήθιστο φαινόμενο στο Μεξικό η οικογένεια να πουλά αυγά και κόττες, για να αγοράσει στον αρχηγό της ένα εισαγόμενο αναψυκτικό, ενώ τα παιδιά αυτής της οικογένειας

νειας στερούνται βασική τροφή με πρωτεΐνες.

Πωλητές, ντυμένοι με άσπρες ιατρικές μπλούζες, επισκέπτονται πόλεις και χωριά της Αφρικής, προωθώντας το συσκευασμένο γάλα ή προσφέροντας ορισμένα δείγματα δωρεάν και διαφημιστικά φυλλάδια στις μητέρες. Τα φυλλάδια, αξιοποιώντας κυρίως την οπτική απεικόνιση, έδειχναν πώς παρασκευάζεται και χρησιμοποιείται το γάλα, ενώ παράλληλα τόνιζαν την αναγκαιότητα χρησιμοποίησης του προϊόντος. Οι μητέρες αραίωναν τη σκόνη με μολυσμένο νερό ή την αραίωναν υπερβολικά, με αποτέλεσμα πολλά από τα μωρά να υποφέρουν από δυσεντερία, να υποσιτίζονται ή ακόμη και να πεθαίνουν.

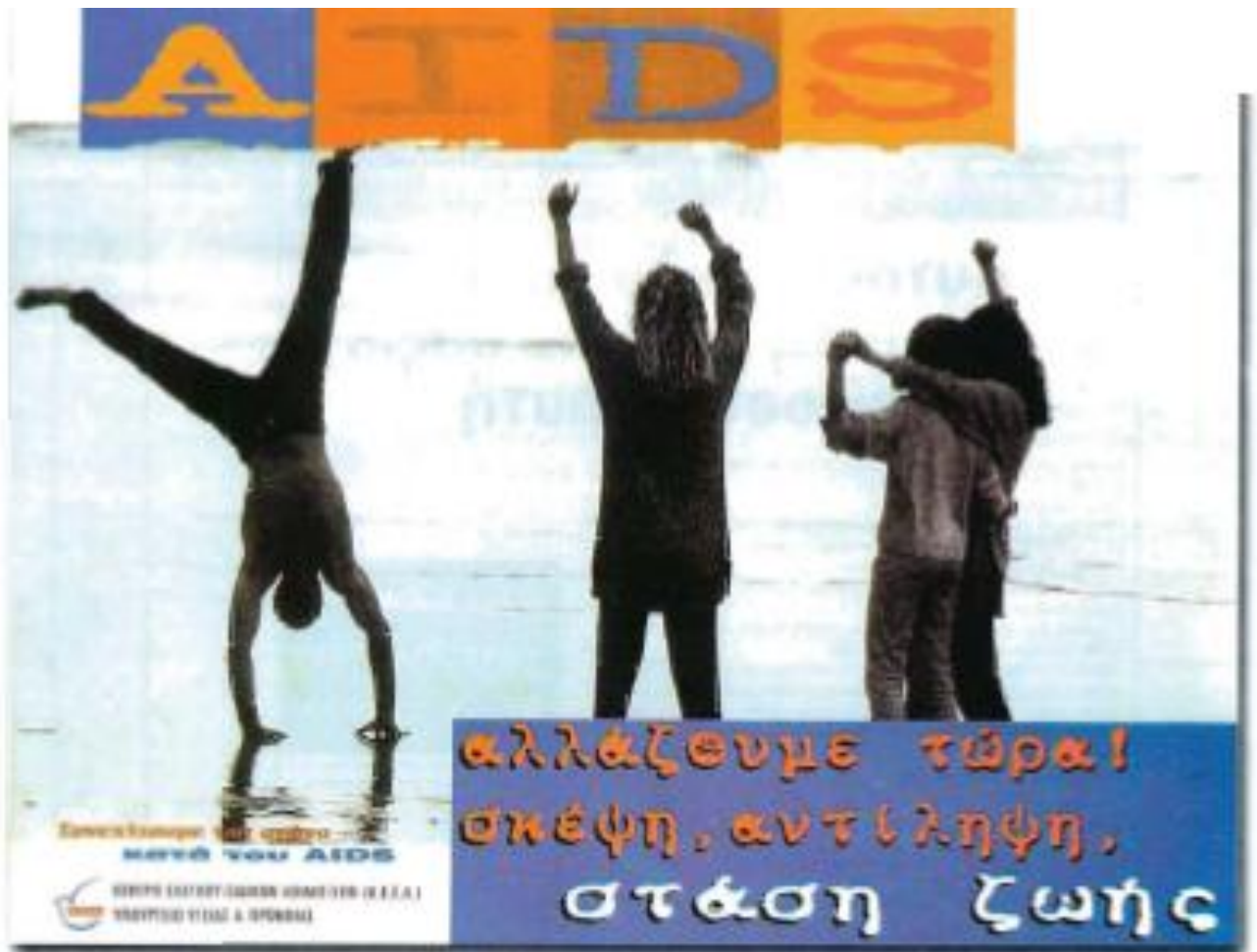
(Γ.Χ. Ζώτος, "Διαφήμιση", ό.π. σ. 71)

► Διαβάστε τα παρακάτω αποσπάσματα σχετικά με το ίδιο θέμα και ασκήστε κριτική στα επιχειρήματα υπέρ των συγκεκριμένων διαφημίσεων.

Οι ενώσεις καταναλωτών των χωρών του Τρίτου Κόσμου καταδίκασαν τις επιθετικές τακτικές προώθησης των επιχειρήσεων στις χώρες αυτές, που βάζουν σε κίνδυνο την υγεία των παιδιών και πείθουν τις μητέρες ότι το γάλα σκόνη είναι καλύτερο από το μητρικό. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) διαμόρφωσε έναν κώδικα πρακτικής, που ψηφίστηκε σχεδόν ομόφωνα το Μάη του 1981, από τις χώρες που συμμετέχουν στον ΟΗΕ (118 υπέρ, 1 κατά). Ο κώδικας απαγόρευε την άμεση διαφήμιση και τα δωρεάν δείγματα του συσκευασμέ-

νου γάλακτος. Ο G.Helman, πρεσβευτής των ΗΠΑ στον ΟΗΕ, δικαιολογώντας την αρνητική ψήφο, υποστήριξε τα εξής: "έχουμε σοβαρές αντιρρήσεις σχετικά με τις δραστηριότητες του οργανισμού στους εμπορικούς κώδικες, και αυτές αποτελούν τη βάση της αδυναμίας μας να υποστηρίξουμε την πρόταση". Αναφέρθηκε επίσης ότι ο κώδικας παρουσίαζε ενδεχόμενους περιορισμούς στην ελευθερία του λόγου, της ελεύθερης επιχείρησης και συνιστούσε περιορισμούς στη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου. [...] Οι επιχειρήσεις από τη μεριά τους υποστηρίζουν ότι δεν είναι υπεύθυνες, αν στις υπανάπτυκτες χώρες τα κατώτερα στρώματα, που βρίσκονται σε ένδεια, προτιμούν να αγοράζουν τα προϊόντα τους με αντίτιμο την υγεία των παιδιών

τους και τη δική τους. Είναι ελεύθεροι να αποφασίζουν αν θα αγοράσουν ή όχι τα προϊόντα αυτά. Ο P. Drucker αναφέρει: "Η εργάτρια ή η πωλήτρια στη Λίμα, ή στη Βομβάη ή στο γκέτο του Χάρλεμ, επιθυμεί να αγοράσει ένα κραγιόν Δεν υπάρχει καμιά άλλη αγορά που θα της παρείχε τόσο μεγάλη ικανοποίηση για μια ελάχιστη χρηματική δαπάνη. Το γεγονός ότι πιθανόν να υποσιτίζεται, να μην έχει μόνιμο μέρος να μείνει, δε σημαίνει ότι ξοδεύει αλόγιστα. Ποιοι είμαστε εμείς που θα υποδείξουμε πώς να ξοδεύει τα λεφτά της αγοράζοντας τρόφιμα με υψηλό ποσοστό πρωτεϊνών, αντί για ένα κραγιόν ή ένα αναψυκτικό"; (Γ.Χ. Ζώτος, "Διαφήμιση", ό.π. σ. 70-71)

► Οι τεχνικές της διαφημιστικής πειθούς που είδαμε προηγουμένως συχνά χρησιμοποιούνται από το κράτος ή από διάφορους οργανισμούς και ενώσεις στο πλαίσιο μιας εκστρατείας με στόχο το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου. Δείτε τα παραδείγματα που ακολουθούν και προσπαθήστε να προσδιορίσετε: τον πομπό, το δέκτη και

την τεχνική της πειθούς που χρησιμοποιείται. Σε ποια παραδείγματα κυριαρχεί ο λόγος και σε ποια η εικόνα; Τι παρατηρήσεις έχετε να κάνετε ειδικά για τη γλώσσα του μηνύματος στην κάθε περίπτωση; Ποιο παράδειγμα θεωρείτε πιο πειστικό;

► Εργαστείτε ομαδικά, για να οργανώσετε και σεις μια εκστρατεία για την ενημέρωση της κοινής γνώμης σχετικά με ένα ζωτικό, κατά τη γνώμη σας, θέμα. Προετοιμάστε π.χ. μια διάλεξη, μια συζήτηση, ένα άρθρο, ένα ενημερωτικό φυλλάδιο, μια αφίσα κτλ.

Αυτοί οι άνθρωποι δε ζητούν τη βοήθειά σας... πεθαίνουν γι' αυτή

Αυτοί οι άνθρωποι στη Σομαλία, Τανζανία και Τυνησία αντιμετωπίζουν την πείνα, είναι άρρωστοι και γίνονται θύματα των φυσικών καταστροφών. Ζουν σε συνθήκες απελπισίας.

Αυτοί οι άνθρωποι χρειάζονται βοήθεια τώρα!

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ και η ομάδα του είναι έτοιμοι να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας των ανθρώπων.

Αν χρειάζεστε βοήθεια, επικοινωνήστε με την ομάδα μας. Θα σας βοηθήσουμε να λάβετε την βοήθεια που χρειάζεστε.

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους που είναι άρρωστοι, να λάβουν την βοήθεια που χρειάζονται, να αντιμετωπίσουν την πείνα, να λάβουν την βοήθεια που χρειάζονται.

Αν χρειάζεστε βοήθεια, επικοινωνήστε με την ομάδα μας. Θα σας βοηθήσουμε να λάβετε την βοήθεια που χρειάζεστε.

Αν χρειάζεστε βοήθεια, επικοινωνήστε με την ομάδα μας.

Καλέστε μας στο 5200500

ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

ΜΕΔΙΚΕΙΝ ΣΑΝ ΦΡΟΝΤΕΡ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΤΗΤΑ - ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

ΤΗΛ: 5200500 - FAX: 5200500

ΕΝΙΣΧΥΣΤΕ

ΤΟΥΣ "ΓΙΑΤΡΟΥΣ"

ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

Το ποσό που θέλετε να δώσετε για την βοήθεια των ανθρώπων που είναι άρρωστοι και πεινάζουν είναι:

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: _____

ΟΝΟΜΑ: _____

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: _____

ΤΕΛΕΦΩΝΟ: _____

ΕΠΙΣΤΑΣΗ: _____

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΤΗΤΑ - ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Όσο υπάρχουν θηρία μπορούμε να κοιμόμαστε ήσυχοι..

Από: WWF Ελλάς

Παρουσιάζει κατά 1.000 σελίδες λιγότερο από 25.000 σελίδες φύλλον αλ' όσα γραβίζουμε ανελλιπώς με τη φύση. Η εξοργιστική τους απουσία και τον βίαιό των διαθροακό. Η φύση - είναι ζωής για παιδιά, για γέροι, για φίλους και ανθρώπους - καταστρέφονται. Το γιατί και πώς. οι αβρής τους απουσία, μιλάμε. Αυτό είναι η ισχυρή της καταστροφής του πλανήτη μας, η απειλή.

είναι απειλή για τη φύση και τον άνθρωπο. Αυτό είναι η απειλή που απειλεί την ύλη της WWF (Παραγωγή Τροφής για τη Φύση), την παραγωγή, διεθνώς, οργάνωση για την προστασία των περιβάλλοντος. Είναι οι άνθρωποι μαζί τους. Μπορούμε να σώσουμε λίγα. Υποστηρίζω το WWF Ελλάς, τη φύση και τη ζωή.

Προστατεύει την ελληνική φυσική κληρονομιά.

Β. Η πειθώ στο δικανικό λόγο

■ Το είδος του δικανικού λόγου αναπτύσσεται στα δικαστήρια, όπου δικηγόροι και δικαστές (καθώς και οι λοιποί παράγοντες μιας δίκης) προσπαθούν να αποσαφηνίσουν τα διαφιλονικούμενα θέματα και να βρουν την αλήθεια. Στην προσπάθεια τους λοιπόν αυτή οργανώνουν το λόγο τους (προφορικό ή γραπτό) ώστε να γίνονται πειστικοί. Έτσι, χρησιμοποιούν, ανάλογα με το ρόλο τους σε μια δίκη, τους γνωστούς τρόπους της πειθούς: την

επίκληση στη λογική, στο συναίσθημα και στο ήθος του πομπού (βλ. σ. 15 και 34, 35).

► Να διαβάσετε το παρακάτω απόσπασμα από το δικανικό λόγο, που εκφώνησε ο Γεώργιος Παπανδρέου στη "Δίκη της Λαμίας" * το 1922, και

*** Στις 12 Φεβρουαρίου 1922 δημοσιεύθηκε το "Δημοκρατικόν Μανιφέστον", που το υπέγραφαν οι Παπαναστασίου, Πετμεζάς, Θεοδωρόπουλος, Πάζης, Βηλαράς και Κ. Μελάς. Εναντίον τους απαγγέλθηκε κατηγορία «Επί εξυβρίσει του Βασιλέως», και η δίκη τους διεξήχθη από τις 20 ως τις 22 Ιουνίου 1922 στο Κακουργοδικείο Λαμίας. Ο Γ. Παπανδρέου υπήρξε συνήγορος των κατηγορουμένων.**

να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Υπήρξαν εποχαί, κύριοι ένορκοι, κατά τας οποίας η ελευθερία της σκέψεως απηγορεύετο. Και δεν είναι μόνο οι σκοτεινοί καιροί της Ιεράς Εξετάσεως. Είναι ακόμη και η εποχή της κλασικής αρχαιότητας. Όσοι edίδασκον τότε μίαν νέαν αλήθειαν, όσοι εισήγον "καινούς θεούς", κατεδικάζοντο εις θάνατον.

Αλλά ήλθεν η μεγάλη Γαλλική επανάστασις. Και μαζί με την ανατροπήν της σκοτεινής απολυταρχίας, μαζί με την συντριβήν της αυθαιρέτου ολιγαρχίας του κλήρου και των ευγενών, εθραύσθησαν τότε και τα δεσμά του πνεύματος. Μαζί με την κυριαρχίαν του λαού ανεγνωρίσθησαν επίσης τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτου: Η ελευθερία της σκέψεως, η ελευθερία της γνώμης, η

ελευθερία του Τύπου. Ανεγνωρίσθησαν, πρώτον, χάριν του Ατόμου. Επειδή μόνον η ελευθερία της σκέψεως παρέχει εις το άτομον μίαν ενδόμυχον ικανοποίησιν, ένα ανώτερο λόγον υπάρξεως, μίαν σφραγίδα προσωπικότητας.

Ανεγνωρίσθησαν όμως επίσης, και προ παντός, χάριν του Συνόλου.

Επειδή η ελευθερία της γνώμης αποτελεί ανάγκην ζωτικήν, όργανον μοναδικόν της υπάρξεως και της προαγωγής του συνόλου.

Αλλά θα ήτο δυνατόν, κύριοι ένορκoi, να τεθή το ερώτημα: Διατί η ελευθερία της σκέψεως να είναι απεριορίστος; Διατί να μη ορισθή, ότι απαγορεύεται η ελευθερία της ψευδούς και μάλιστα της επιβλαβούς γνώμης και επιτρέπεται μόνον η ελευθερία της αλήθειας; Το συμφέ-

ρον του συνόλου δεν θα εξυπηρετεί-
το καλλίτερον;

Ασφαλώς! Με μίαν μόνον διαφο-
ράν: Ότι έπρεπε προηγουμένως να
γνωρίζωμεν την Αλήθειαν!

Αλλά ποίος, εις μίαν εποχήν φω-
τεινήν, όπως η εποχή μας, θα ετόλμα
να ισχυρισθή ότι γνωρίζει την αλή-
θειαν; Αι εποχαί βεβαίως και τα άτο-
μα συνηθίζομεν να βλέπωμεν την ζω-
ήν κατά τρόπον υποκειμενικόν και
όχι αντικειμενικόν, να την θεωρού-
μεν σταθμόν τελικόν και όχι μεταβα-
τικόν. Και νομίζομε, ότι η σκέψις η
ιδική μας είναι το τέρμα μιας μακράς
εξελίξεως, η αλήθεια. Και ότι κάθε
άλλη γνώμη, ανήκουσα είτε εις το
παρελθόν, είτε εις το μέλλον, είτε
εις τους αντιπάλους, είναι εσφαλμέ-
νη. Και όμως η ιστορία πάντοτε μας
διαψεύδει. Αποδεικνύει την σχετικό-
τητα των ανθρωπίνων πραγμάτων.

Αποδεικνύει ότι τα όρια του ανθρωπίνου πνεύματος είναι περιορισμένα. Και ότι η αλήθεια, η αιωνία και ακατάλυτος, δεν είναι προσιτή εις τον άνθρωπον. Το ρεύμα της ιστορικής εξελίξεως δεν σταματά ποτέ, ούτε εις μίαν εποχήν, ούτε εις ένα άνθρωπον - ευτυχώς επειδή τότε η ζωή θα εγένετο τέλμα

Φθάνει να ενθυμηθώμεν: Υπήρχεν εποχή περισσότερον φωτεινή από την εποχήν της κλασικής αρχαιότητος: Και όμως, πολιτικοί και φιλόσοφοι και καλλιτέχναι τότε ήσαν ομόφωνοι ότι οι άνθρωποι είναι "φύσει" ελεύθεροι και δούλοι!

Και να ενθυμηθώμεν ακόμη: Εις τας ιδίας Αθήνας εισήχθη εις δίκην, εδικάσθη ως "διαφθείρων τους νέους" και κατεδικάσθη εις θάνατον ο μεγαλύτερος φιλόσοφος της αρχαιότητος, ο Σωκράτης. Και κατόπιν: 'Η

Σωκρατική διδασκαλία υψώθη, όπως ο ήλιος, εις τον ουρανόν και εφώτισεν όλον τον πνευματικόν κόσμον".- Και έμεινεν εις την ιστορίαν το στίγμα δια τους δικαστάς και η δόξα διά το θύμα! [...]

Και αν αυτό συμβαίνει εις την Φιλοσοφίαν, εις την Επιστήμην, πόσον περισσότερο δεν συμβαίνει εις την καθημερινήν, κοινωνικήν και πολιτικήν ζωήν, εις την οποίαν όλοι ανεξαιρέτως είμεθα αιχμάλωτοι προλήψεων, προκαταλήψεων, ανατροφής, περιβάλλοντος και παθών; Ποίος πλέον θα ηδύνατο να ισχυρισθή ότι κατέχει ολόκληρον την αλήθειαν;

Αλλά ίσως θα ήτο δυνατή η αντίρρησης: Μήπως η απεριόριστος ελευθερία της σκέψεως είναι ορθή, κατά θεωρίαν, αλλά είναι επιβλαβής εις την πράξιν; Μήπως οδηγεί εις αναρ-

χίαν και αποσύνθεσιν; Και όμως συμβαίνει ακριβώς το αντίθετον. Η ανθρωπότης, κύριοι ένορκοι, βαδίζει προς το μέλλον με δύο οδούς: Την Μεταρρύθμισιν και την Επανάστασιν. Η ελευθερία της σκέψεως είναι φορέυς της Μεταρρυθμίσεως. Εξατμίζει τα πάθη, ωριμάζει τας συνειδήσεις, παρασκευάζει τα πνεύματα. Και τοιουτοτρόπως, οδηγεί ειρηνικώς προς το Μέλλον. Ενώ η κατάλυσις, καθώς και ο περιορισμός της ελευθερίας της σκέψεως ανοίγει την σκοτεινήν οδόν της βίας, της συνωμοσίας, της στάσεως. Και δι'αυτό, όσοι καταδιώκουν την ελευθερίαν της σκέψεως, προφασιζόμενοι ότι υπηρετούν την τάξιν και την ειρήνην ή πλανώνται ή ψεύδονται. Επειδή είναι εχθροί και της τάξεως και της ειρήνης "Δεν στερεύουν μόνον", όπως γράφει ο Λασσάλ, "την

πηγήν αυτής της τελειοποιήσεως, αλλά προσβάλλουν ακόμη και την δημοσίαν τάξιν εξωθούν το Κράτος εις βιαίαν ανατροπήν και εις όλεθρον".

Αλλά ίσως, θα ήτο δυνατή ακόμη και μια τελευταία αντίρρησης. Εις τα δημοκρατικά πολιτεύματα, δεν έχει αναγνωρισθή το δικαίωμα της πλειοψηφίας να κυβερνά; Διατί τότε, δεν υποχρεούται η μειονότης να υποκύπτει; - Ακριβώς: Διότι η πλειοψηφία έχει το δικαίωμα της Κυβερνήσεως, πρέπει και η μειοψηφία να έχη το δικαίωμα του Ελέγχου. Διότι η πλειοψηφία έχει την ελευθερίαν της δράσεως, πρέπει και η μειοψηφία - και μάλιστα αυτή, κατ' εξοχήν - να έχη την ελευθερίαν της σκέψεως. Τοιουτοτρόπως, η ζωή εναρμονίζεται και συμπληρούται. [...]

Είναι λοιπόν σαφές. Η κατηγορία δεν πλήττει τους κατηγορουμένους. Πλήττει τας ελευθερίας του ανθρώπου και του πολίτου. Προσβάλλει το δημόσιον δίκαιον των Ελλήνων. Αποτελεί παραβίασιν του πολιτεύματος. Και το άρθρον 111 ορίζει: 'Η τήρησις του Συντάγματος αφιερούται εις τον πατριωτισμόν των Ελλήνων'.

Αλλά η κατηγορία θα ηδύνατο, ίσως, ν' αντείπη: Το άρθρον του Συντάγματος ορίζει ότι "έκαστος είναι ελεύθερος να δημοσιεύει τους στοχασμούς του", αλλά προσθέτει "τηρών τους νόμους του Κράτους". Και οι κατηγορούμενοι, τάχα, δεν ετήρησαν τους νόμους του Κράτους. Πάρεβησαν τον νόμον της εξυβρίσεως του Βασιλέως. "Με ειρκτήν, το πολύ, επτά ετών", αναγράφει ο νόμος, "τιμωρείται όστις προσπαθεί να διεγεί-

ρη μίσος και περιφρόνησιν κατά του προσώπου του Βασιλέως".

Ηκούσατε προχθές, κύριοι ένορκοι, περί του νόμου αυτού τον οποίον περιβάλλει με τόσην στοργήν η κατηγορία. Υπήρξεν ο σκοτεινός σύμμαχος και συνεργός της Βαυαρικής Απολυταρχίας εναντίον των ελευθεριών του Λαού. Είναι νόμος, τον οποίον ο Καλλιγάς εχαρακτήρισεν "οπλοθήκη", από την οποίαν οι εισαγγελείς ημπορούν ν' αντλούν "τα βέλη της φαρέτρας", διά να εκμηδενίζουν κάθε πολιτικόν έλεγchon. Ο νόμος, τον οποίον ο Δημητρακόπουλος με τελευταίον νομοσχέδιον, επρόκειτο να τροποποιήση. Και ουδαμού ισχύει όπως εις την Ελλάδα. Όπου υφίσταται ακόμη, ελήφθη πρόνοια, όπως εις την Ιταλίαν, η δίωξις του αδικήματος ν' αποτελή καθαρώς κυβερνητικήν πράξιν, δηλαδή πράξιν

υπαγόμενην εις τον απεριόριστον έλεγχον της Βουλής. Και δεν επιτρέπεται δίκωξις, παρά μόνον κατόπιν αδείας του υπουργού της Δικαιοσύνης, ο οποίος τοιουτοτρόπως αναλαμβάνει την βαρυτάτην ευθύνην απέναντι της Βουλής. Και δι'αυτό, εις την Ιταλίαν, ματαίως θ' αναζητήση κανείς, τουλάχιστον εις τους τελευταίους χρόνους, δίκας επί εξυβρίσει του βασιλέως. Αλλ' ας εξετάσωμεν και την διακήρυξιν και τον νόμον.

Κύριοι ένορκοι,

Η κατηγορία πλανάται. Εξητάσαμεν όλην την διακήρυξιν. Όλας τας φράσεις, τας οποίας το εγκλητήριον χαρακτηρίζει "επιληψίμους". Ουδαμού αναφέρεται ούτε πράξις, ούτε παράλειψις, ούτε ευθύνη του Βασιλέως, ώστε να επακολουθή, οπωσδή-

ποτε, εξύβρισις, δηλαδή προσβολή της προσωπικής τιμής. Και διά να συντελεσθή το αδίκημα, συμφώνως προς την ερμηνείαν των Γερμανών νομοδιδασκάλων, "απαιτείται πρόθεσις προσβολής της τιμής, και η θέλησις αυτή πρέπει να κατευθύνεται προς την επίτευξιν αυτού του αποτελέσματος".

Ενώ εις την διακήρυξιν αναφέρονται μόνον, επί τη βάσει επισήμων κειμένων, περιπλοκαί διεθνείς- υποδεικνύονται τρόποι εθνικής σωτηρίας-καταλογίζονται ευθύναι εις την Κυβέρνησιν. Και μάλιστα με σαφήνειαν, η οποία δεν επιτρέπει παρεξηγήσεις. Και ήτο φυσικόν. Επειδή, εάν εις τον πολιτικόν κόσμον της Ελλάδος υπάρχουν άλλοι, οι οποίοι νοθεύοντες, αντιστρέφοντες το Πολίτευμα, προσπαθούν να καλύπτουν τας ιδικάς των ευθύνας με το ανεύθυνον

του Βασιλέως, οι κατηγορούμενοι όμως, οι οποίοι έχουν και ανατροφήν πολιτειακήν και χαρακτήρα πολιτικών, δεν ήτο δυνατόν να λησμονήσουν ότι αυτόν ακριβώς τον προορισμόν εις τα κοινοβουλευτικά πολιτεύματα έχει η ευθύνη των υπουργών να καλύπτει το ανεύθυνον του Βασιλέως...

Η διακήρυξις λοιπόν, κύριοι ένορκοι, είναι μόνον γνώμη πολιτική, έλεγχος πολιτικός της Κυβερνήσεως. Και την γνώμην αυτήν βεβαίως δεν έχουν εμπνεύσει τα σκοτεινά ελατήρια τα οποία προσπαθεί ν' ανακαλύψει η κατηγορία, αλλά μόνον η πρόθεσις εθνικής σωτηρίας. Διά να πεισθήτε, φθάνει να ανατρέξωμεν εις την πολιτικήν ιστορίαν των κατηγορουμένων, οι οποίοι υπέγραψαν την τιμίαν πολιτικήν διακήρυξιν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ὡστε υιοθετεῖτε την διακήρυξιν;

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Πιστεύω ὅτι η διακήρυξις εἶναι τιμία πολιτική πράξις. Ἐπειδὴ, ἀν δὲν το ἐπίστευα, πῶς θα ἠδυνάμην νὰ ἐμφανισθῶ, σήμερον ἐνώπιον ὑμῶν ὡς συνήγορος, διὰ νὰ ψευσθῶ καὶ νὰ παραπλανήσω;

Καὶ πῶς θα ἦτο δυνατόν, κύριοι ἐνορκοὶ, ὁ τέως βουλευτὴς Σερρῶν Πάζης, ὁ ὁποῖος πάντοτε υπηρέτησε τὴν πατρίδα, ὁ ὁποῖος δις κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ν' ἀποβλέπη, ὅταν υπέγραψε τὴν διακήρυξιν, εἰς τὴν ικανοποίησιν παθῶν, τὰ ὁποῖα εἰς ἡμᾶς δὲν υπάρχουν, νὰ προσπαθῇ νὰ διεγείρῃ μίσος καὶ περιφρόνησιν κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως καὶ νὰ μὴν κατέχεται μόνον, ὅπως κατέχεται, ἀπὸ τὴν αγωνί-

αν και τον πόνον διά τους κινδύνους της ελευθέρας Πατρίδος;

Πώς θα ήτο δυνατόν να είναι ένοχος ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, ο οποίος αποτελεί εγκαλλώπισμα του πολιτικού κόσμου της Ελλάδος; Επιστήμων όσον ουδείς. Ενάρετος όσον ουδείς. Με ευψυχία όσην ουδείς. Και οφείλω ενώπιον υμών μίαν εξομολόγησιν: Εγώ, ο οποίος ηυτύχησα ν' απολαμβάνω την τιμήν της φιλίας του, οφείλω να ομολογήσω πόσην αρετήν και πόσην γενναιοψυχίαν και πόσην έξαρσιν ημπορεί να εμπνεύση η γνωριμία του. Εν τω μέσω των νέων ανδρών της Ελλάδος είναι αυτός, ο οποίος εμπνέει την πίστιν και την ελπίδα προς ένα καλλίτερον πολιτικόν μέλλον [...]

Αλλά είναι δοκιμασία - σας το εξομολογούμαι, όχι με την συνήθη τυπικότητα των επαγγελματικών συνηγό-

ρων - σας εξομολογούμαι από τα βά-
θη της ψυχής μου, ότι αισθάνομαι
αληθή δοκιμασίαν εμφανιζόμενος
ενώπιον υμών, διά να υμνήσω τους
κατηγορούμενους, ως εάν είναι
ανά-γκη ν' απολογούνται ενώπιον
της δικαιοσύνης διά την αρετήν
των οι τίμιοι άνθρωποι! [...]

Κύριοι ένορκοι.

Ούτε η διακήρυξις περιέχει "εξύβρι-
σιν", ούτε οι κατηγορούμενοι έχουν
"δόλον". Ήλεγξαν μόνον την υπεύθυ-
νον Κυβέρνησιν και εξέφρασαν μίαν
πολιτικήν γνώμην διά την σωτηρίαν
του Έθνους. Και η πολιτική γνώμη
δεν είναι αδίκημα. Και όχι μόνον δεν
είναι αδίκημα. Δεν είναι ούτε δικαίω-
μα. Είναι καθήκον. Διά πάντα πολί-
την και πολύ περισσότερο διά πάν-
τα πολιτευόμενον. Και όταν μάλιστα
οι καιροί είναι κρίσιμοι, όπως σήμε-

ρον, το καθήκον γίνεται επιτακτικόν. Είναι πλέον επιταγή εθνικής συνειδήσεως. [...]

Αλλά υπάρχουν και μερικοί, οι οποίοι λένουν: Το γνωρίζομεν. Ίσως, αυτοί οι κατηγορούμενοι να είναι αθώοι. Αλλά πρέπει να τους καταδικάσωμεν. Διότι απειλείται το κάθεστώς. Διότι η κατηγορία το θέλει! Λησμονούν μίαν αλήθειαν ιστορικήν παλαιάν, την οποίαν οι αιώνες έχουν επικυρώσει. Ότι το κράτος της βίας είναι εφήμερον. Ότι τα κάθεστώτα δεν ημπορούν να στηριχθούν εις την δίωξιν, αλλά μόνον εις την αγάπην των Λαών!

Ενθυμίζουν τον Πιλάτον, ο οποίος εγνώριζε την αθωότητα του θύματος και όμως το κατεδίκαζε, νίπτωντας χείρας του. Αλλά οι Πιλάτοι εις την Ιστορίαν στιγματίζονται και δεν δικαιούνται. Και ένας Λαός φιλότι-

μος και υπερήφανος, όπως ο Λαμιακός, δεν ημπορεί να ζηλεύση την δόξαν του Πιλάτου!..

Κύριοι ένορκοι

Γνωρίζω και συμμερίζομαι την αγωνίαν σας. Συμμερίζομαι την δοκιμασίαν της ψυχής σας. Κινείσθε μέσα εις μίαν ατμόσφαιραν προκαταλήψεων και παθών. Διά να τηρήσετε τον όρκον σας, πρέπει να παλαίσετε με τον εαυτόν σας. Αλλά υπάρχει μία νίκη, η οποία είναι μεγαλυτέρα από κάθε άλλην. Είναι η νίκη εναντίον των παθών και των αδυναμιών μας, η νίκη του εαυτού μας. Και είναι η νίκη, την οποίαν οφείλετε σήμερον να νικήσετε.

Επειδή η δίκη, η οποία διεξάγεται, δεν είναι μόνον δίκη των κατηγορουμένων. Είναι δίκη της Δικαιοσύνης. Είναι δίκη της Ελλάδος!

Ας είναι λοιπόν σήμερα, κύριοι ένορκοι, ας είναι η απόφασις, η δική σας, δόξα διά την Λαμίαν και τιμή διά την Ελλάδα.

Ας είναι μήνυμα προς το Μέτωπον:

Ότι αν εκεί οι Γενναίοι παλαίουν, προκινδυνεύοντες, δια να προστατεύσουν την ελευθερίαν του Έθνους, και ο Λαός ο Ελληνικός, εδώ, αγρυπνεί, δια να προστατεύση τας πολιτικάς του ελευθερίας.

Ας είναι μήνυμα προς την Κυβέρνησιν:

Ότι αν επιθυμή να παραμείνη εις την Αρχήν, οφείλει να στηριχθή εις υπηρεσίας προς την Πατρίδα και όχι εις την δίωξιν των πολιτικών αντιπάλων.

Και ας είναι ακόμη, μέσα εις την δίνην αυτήν των παθών, τα οποία λυμαίνονται την Ελλάδα, ας είναι η

λευκή σημαία της αγάπης και της ειρήνης...

Μόνον δύο λέξεις ακόμη:

Την στιγμήν, κατά την οποίαν, εις την αίθουσαν της διασκέψεως, θα δίδετε την ψήφον σας δια την τύχην των κατηγορουμένων, την στιγμήν εκείνην την ιεράν ενθυμηθείτε: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΑΣ ΚΡΙΝΕΙ!...

Λαμία, 22 Ιουνίου 1922

Αγόρευση του Γεωργίου Παπανδρέου στη "Δίκη της Λαμίας" (Γ. Παπανδρέου, "Κείμενα", τ. 1ος, σελ. 142-157)

Στο κείμενο παρέμεινε η ορθογραφία, η σύνταξη, η γλωσσική μορφή και η στίξη του προτύπου, αλλά προσαρμόστηκε στο μονοτονικό και παραλείφθηκε η υπογεγραμμένη.

► Να διακρίνετε τις ευρύτερες νοηματικές ενότητες του κειμένου. Στη συνέχεια να συζητήσετε:

α) Πώς δικαιολογείται η παρέμβαση του ομιλητή/συνηγόρου για την "ελευθερία της σκέψεως" και η κριτική που ασκεί στο νόμο "περί εξυβρίσεως του Βασιλέως";

β) Σε ποιο σημείο νομίζετε ότι ο συνήγορος περιορίζεται πλέον στο θέμα και ασχολείται με την ανασκευή της κατηγορίας αυτής καθαυτήν; Ποια είναι η βασική θέση του σχετικά με τη διακήρυξη των κατηγορουμένων;

γ) Διακρίνετε στο κείμενο λογική χρήση της γλώσσας ή συγκινησιακή ή ένα συνδυασμό των δύο; Να στηρίξετε την απάντησή σας με συγκεκριμένα παραδείγματα.

► Να παρατηρήσετε στο ίδιο κείμενο τους τρόπους της πειθούς που

χρησιμοποιεί ο ομιλητής. Συγκεκριμένα:

α) Να χαρακτηρίσετε (κυριολεκτική, μεταφορική) την αναλογία με τον Πιλάτο και να αξιολογήσετε το συλλογισμό με βάση τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν στα "Βοηθητικά στοιχεία για την αξιολόγηση",

β) Ποια αναφορά στην αυθεντία και ποιες επικλήσεις στο συναίσθημα εντοπίζετε στο κείμενο;

γ) Να αξιολογήσετε τα επιχειρήματα που αναφέρονται στο ήθος των κατηγορουμένων, όσον αφορά το βαθμό της βεβαιότητας, με την οποία προκύπτει το συμπέρασμα από τις προκείμενες, και την αποτελεσματικότητά τους.

δ) Να σχολιάσετε τη φράση "Πιστεύω ότι η διακήρυξις είναι τιμία πολιτική ηράξις. Επειδή, αν δεν το

πίστευα, πώς θα ηδυνάμην να εμφανισθώ σήμερον ενώπιον υμών ως συνήγορος, διά να ψευσθώ και να παραπλανήσω;".

► Ο ομιλητής στο σχετικό απόσπασμα του λόγου του ("Αλλά θα ήτο δυνατόν, κύριοι ένορκοι να τεθεί το ερώτημα... η Ζωή εναρμονίζεται και συμπληρούται".) θέλει να αποδείξει ότι "η ελευθερία της γνώμης πρέπει να είναι απεριόριστη". Να εντοπίσετε τη συλογιστική πορεία που οδηγεί με ασφάλεια στο συμπέρασμα αυτό.

Στο ίδιο απόσπασμα ο ομιλητής χρησιμοποιεί δύο είδη ερωτήσεων να εντοπίσετε αυτά τα είδη και να αιτιολογήσετε τη χρήση του κάθε είδους.

Στη συνέχεια να μετασχηματίσετε το απόσπασμα (η συλλογιστική πορεία θα παραμείνει η (ίδια) υπο-

θέτοντας ότι επιχειρηματολογείτε για το ίδιο θέμα σε ένα άρθρο. Προσέξτε επομένως ότι το κείμενο σας πρέπει να είναι ανάλογο προς το σκοπό σας, δηλαδή να χαρακτηρίζεται από αντικειμενική στάση, νηφάλιο τόνο, σαφήνεια, ακρίβεια, χρήση της κυριολεκτικής γλώσσας, χρήση του γ' ενικού ή πληθυντικού προσώπου κτλ. Φροντίστε επίσης να αποφύγετε τη χρήση στοιχείων που απαντούν συνήθως στον προφορικό λόγο.

► Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (80 -100 λέξεις) τη φράση: "Διότι η πλειοψηφία έχει την ελευθερίαν της δράσεως, πρέπει και η μειοψηφία - και μάλιστα αυτή, κατ'εξοχήν να έχη την ελευθερίαν της σκέψεως".

► Να υποστηρίξετε σε δύο παραγράφους (160 - 200 λέξεις) την άποψη: «Η ελευθερία της σκέψεως δεν πρέπει να είναι απεριόριστη». Υποθέστε ότι απαντάτε: α) ως κατήγορος στο συνήγορο, ή β) ως αρθρογράφος σε άρθρο που υποστηρίζει την αντίθετη άποψη. Φροντίστε να χρησιμοποιήσετε το κατάλληλο ύφος, ανάλογα με το σκοπό σας.

► Χρησιμοποιήστε διάφορους τρόπους/μέσα πειθούς ανάλογους με εκείνους που εντοπίσατε στην προηγούμενη αγόρευση (επιχειρήματα, τεκμήρια, επίκληση στο συναίσθημα, την αυθεντία κτλ.), για να υπερασπιστείτε σε μια συζήτηση τα δικαιώματα ενός παιδιού, το οποίο υποχρεώθηκε από τους γονείς του να διακόψει το σχολείο για να εργαστεί. Για να γίνετε πιο πειστικοί

μπορείτε να εντάξετε το συγκεκριμένο γεγονός σε ένα ευρύτερο πλαίσιο (όπως έκανε και ο συνήγορος στη δίκη της Λαμίας) να αναφερθείτε π.χ. γενικά στο δικαίωμα του παιδιού για μόρφωση.

Γ. Η πειθώ στον πολιτικό λόγο

■ Με τον πολιτικό λόγο ο πομπός επιθυμεί να πείσει το δέκτη να πά-

ρει κάποιες αποφάσεις ή να προβεί σε κάποια ενέργεια. Ο δέκτης λοιπόν πρέπει να πεισθεί ότι η απόφασή του είναι σύμφωνη με τα δικά του προσωπικά συμφέροντα και με τα συμφέροντα του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου στο οποίο ανήκει. Έτσι, ο πολιτικός λόγος χαρακτηρίζεται βέβαια από λογική επιχειρηματολογία, αλλά συχνά χαρακτηρίζεται και από έντονη συναισθηματική φόρτιση και από ρητορεία. Επειδή ο πολιτικός λόγος συνδέεται με την εξουσία, ορισμένες φορές στοχεύει στην παραπλάνηση ή στον εκφοβισμό του ακροατηρίου, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η άκριτη αποδοχή από το δέκτη (ακροατήριο) των σκοπών και των αποφάσεων του πομπού. Στις περιπτώσεις αυτές η αποδεικτική ισχύς των επιχειρημάτων αντικαθίσταται από αυτα-

πόδεικτες έννοιες ή από λέξεις με τέτοια ηθική διάσταση ("έθνος", "λαός", "εθνική σωτηρία" κτλ.), που εμποδίζουν το λογικό έλεγχο και παγιδεύουν το δέκτη. Όταν ο πολιτικός λόγος παίρνει αυτή τη μορφή, με την παραποίηση των εννοιών και τη στρέβλωση των αξιών, γίνεται προπαγάνδα.

► Να διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο που ακολουθεί (απόσπασμα πολιτικού λόγου) και στη συνέχεια να κάνετε τις παρακάτω εργασίες:

- Χωρίστε το κείμενο σε νοηματικές ενότητες, δώστε τους ανάλογους πλαγιότιτλους και σχηματίστε το διάγραμμά του.

- Παρατηρήστε στο κείμενο τη χρήση της περιγραφής ως μέσου πει-

θούς. Σε ποιο θέμα επικεντρώνεται ο ομιλητής με την περιγραφή και τι επιδιώκει να αποδείξει; Προσέξτε ότι ο ομιλητής παραθέτει, χωρίς να συνδέει, το ένα μετά το άλλο, τα επιμέρους στοιχεία / θέματα της περιγραφής. Γιατί νομίζετε ότι επιλέγει αυτόν τον τρόπο παρουσίασης;

- Παρατηρήστε τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται η 6η παράγραφος ("Ότι ο βίος ... δικαίων του") και αιτιολογήστε την επιλογή του συγκεκριμένου τρόπου για την ανάπτυξη της παραγράφου.

- Ποιος είναι ο ρόλος των παραγράφων (6) ("Και το αποτέλεσμα πάντων τούτων;") και (8) "Αλλ' η επανάστασις... ιθύνων πολιτικός τους" στη διάρθρωση του κειμένου;

- Χρησιμοποιήστε ορισμένες από τις παρακάτω λέξεις σε φράσεις, εντάσσοντάς τις στο κατάλληλο γλωσσικό πλαίσιο:

υποθάλπω, καταβαράθρωση, όμορος, ανερμάτιστος, ανυποληψία, προπηλακισμός, ιθύνων, σπεύδω, ανόρθωση, συγκρότηση, κακοδιοίκηση.

- Αποδώστε στην Κοινή Νεοελληνική το περιεχόμενο της τελευταίας παραγράφου ("Δεν παραγνωρίζω ... την πρόοδο και την ευημερίαν"), κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στη σύνταξη, στη στίξη κτλ.

- Προσπαθήστε να εντοπίσετε στο κείμενο ρηματικές εκφράσεις που εκφράζουν απλώς υπόσχεση και άλλες που εκφράζουν ηθική δεσμευση. Για ποιο σκοπό, κατά τη γνώμη σας, χρησιμοποιεί ο ομιλη-

τής το καθένα από αυτά τα δύο είδη εκφράσεων;

- Παρατηρήστε τη συχνότητα με την οποία εμφανίζονται το α' ενικό και το α' πληθυντικό πρόσωπο, και συζητήστε τους λόγους που υπαγορεύουν τη χρήση του ενός ή του άλλου ρηματικού προσώπου.

- Με βάση το λόγο του Ε. Βενιζέλου, παρουσιάστε σε δύο παραγράφους τα αίτια (την αποδιοργάνωση της χώρας σε διάφορους τομείς) και τα αποτελέσματα στα οποία οδήγησαν. Υποθέστε ότι δίνετε τις παραπάνω πληροφορίες ως ιστορικός. Χρησιμοποιήστε, επομένως, το κατάλληλο ύφος για το σκοπό σας.

- Γράψτε ένα κείμενο περίπου 250-300 λέξεων, στο οποίο να σχολιάζε-

τε ποιο στόχο εξυπηρετεί η εκφώνηση του συγκεκριμένου πολιτικού λόγου και με ποια μέσα επιτυγχάνεται ο στόχος αυτός.

Συμπολίσταί,

Γνωρίζετε ποια υπήρξαν τα αίτια, τα οποία προέκάλεσαν την εξέγερσιν του Αυγούστου παρελθόντος έτους, επομένως δεν έχω ανάγκη να υπομνήσω αυτά εις υμάς διά μακρών.

Αστική δικαιοσύνη, εφαρμόζουσα, προς ρύθμισιν των σχέσεων του συγχρόνου βίου, νομοθεσία χρονολογούμενη από 15-20 αιώνων, επί τη βάσει δε διαδικαστικού συστήματος, υποθάλποντος πάσαν πλεκτάνην προς καταβαράθρωσιν του ουσιαστικού Δικαίου, και καθιστώντος δυνατόν την επ'αόριστον παρέλκυσιν των δικών [...]

Ποινική διαδικασία, ήτις, χωρίς να παρέχη επαρκείς ασφαλείας δια την προσωπικήν ελευθερίαν των πολιτών, κινείται βραδύτατα, προκαλούσα πολλάκις αυτήν την φυγοδικίαν, ενώ εδεικνύετο, εξ άλλου, ανίκανος να ενεργήση κατασταλτικώς κατά του αδικήματος. Δημοσία εκπαίδευσις, ήτις θα έλεγέ τις ότι κύριον έχει προορισμόν να εκτρέφη δι'ανεπαρκούς, άλλως τε, μορφώσεως, τροφίμους του προϋπολογισμού, ανικάνους διά κάθε άλλο πλουτοπαραγωγικόν επάγγελμα. [...]

Κυβέρνησις καταναλίσκουσα το πλείστον της δραστηριότητός της ουχί εις προαγωγήν των δημοσίων συμφερόντων, αλλ'εις την ικανοποίησιν, ως επί τα πολλά, αθεμίτων αξιώσεων, δι'ων διενεργείται η συναλλαγή μεταξύ εκλογέως και βουλευτού αφ'ενός, μεταξύ βουλευτού και

Κυβερνήσεως αφ'ετέρου, ήτις Κυβέρνησις δια τούτο, πλην του προέδρου αυτής, απετελείτο, ως επί τα πολλά, ουχί εκ των ικανωτάτων προς εξυπηρέτησιν του δημοσίου συμφέροντος, αλλ'εκ των επιτηδειοτάτων, όπως εξυπηρετήσωσι τας ανάγκας της συναλλαγής. Αντιπολίτευσις εις ουδέν συνήθως άλλο αποβλέπουσα ή την κάλυψιν της Αρχής, χάριν της οποίας εθουσιάζετο πολλάκις πάσα άλλη αρχή και κάθε άλλο συμφέρον του Κράτους. Νόμος αποβάς ιστός αράχνης, δυνάμενος μεν να συλλαμβάνη τους ασθενεστέρους, αλλά κατασχιζόμενος θρασέως από πάντα ισχυρόν. [...]

Επί πάσι τούτοις εφερόμεθα ανερμάτιστοι, άνευ σαφώς διαγεγραμμένης εθνικής πολιτικής, άνευ παρασκευής των μέσων προς πραγματοποίησιν αυτής, αφήνοντες μόνον να υποτρέ-

φηται η ιδέα μεταξύ των λαών της Χερσονήσου του Αίμου ότι ο ελληνισμός έχει φιλοκτήμονας και κατήκνητικας διαθέσεις, μη αρκούμενος μόνο εις άμυναν υπέρ των ιδίων, αλλ' επιβουλευόμενος και τα αλλότρια.

Και το αποτέλεσμα πάντων τούτων:

Ότι ο βίος κατέστη δυσχερέστερος διά τας μέσας και απορωτέρας τάξεις, ότι μέγα μέρος, και δυστυχώς το αλκιμότερον του άρρενος πληθυσμού, φέρεται, μεθ'ορμής ακατασχέτου. προς την μετανάστευσιν, η οποία έλαβε τον χαρακτήρα αληθούς εξόδου- ότι εις την οικογένειαν των πεπολιτισμένων λαών η Ελλάς υπεβιάσθη βαθμηδόν εις θέσιν μηδαμώς ανταποκρινομένην ούτε προς το παρελθόν αυτής, ούτε προς τας ελπίδας, με τας οποίας ο κόσμος εχαιρέτησε την αναγέννησιν της προ ενός

αιώνος- ότι το Κράτος περιήλθεν ολίγον κατ'ολίγον εις οξυτάτην αντίθεσιν προς πάντας σχεδόν τους ομόρους και περιοίκους, ενώ αφ'ετέρου η υλική αυτού αδυναμία και η ηθική ανυποληψία έφεραν αυτό εις την ανάγκην να υφίσταται παντός είδους προπηλακισμούς και να ανέχεται την παραβίασιν και αυτών των δια συνθηκών ησφαλισμένων δικαίων του.

Τοιαύτη πραγμάτων κατάστασις ήτο φυσικόν να αγάγη εις την εξέγερσιν του Αυγούστου του παρελθόντος έτους. Η κατά τύπον στρατιωτική αύτη εξέγερσις, εγκριθείσα διά του λαοψηφίσματος της 14 Σεπτεμβρίου, έλαβε τον χαρακτήρα αληθούς Λαϊκής Επαναστάσεως.

Αλλά η επανάστασις αύτη εστερείτο προγράμματος, σαφώς διαγεγραμμένου, έλειπε δε απ'αυτής και ο ιθύνων πολιτικός νους.

Διά τούτο η Επανάστασις αδυνατούσα να ίδῃ ενσαρκούμενον τον αόριστον πόθον της γενικής ανορθώσεως των του Κράτους, εφέρετο εις χρονιότητα, η οποία, καθιστώσα οσημέραι αισθητότερα τα κακά. τα οποία συμπαρομαρτούσιν εις πάσαν έξοδον απότης νομιμότητος, εκινδύνευε να αγάγη αυτήν εις ναυάγιον.

Κατά την κρισιμοτάτην περίοδο της επαναστάσεως, αύτη μου έκαμε την τιμήν να ζητήση την γνώμην μου περί του πρακτέου και η γνώμη μου, μορφωθείσα μετά επιτόπιον μελέτην των πραγμάτων, ήτο ότι ο Στρατός έπρεπε να επανέλθῃ το ταχύτερον εις τους στρατώνας, ίνα αφοσιωθή ολοψύχως εις το επείγον της στρατιωτικής ανασυντάξεως, αξιών προς τούτο και επιβάλλων, εν ανάγκη, την σύγκλησιν Αναθεωρητικής Βουλής.
[...]

**Το αποτέλεσμα των εκλογών των
των αποτελεί αυστηράν καταδίκη
κατά του παρελθόντος. Εάν δε αι
νέαι ιδέαι δεν φαίνονται τελικώς εξ-
ασφαλισθείσαι εκ του αποτελέσμα-
τος των εκλογών, είναι φανερό ότι
περιεβλήθησαν διά τοιούτου κύρους
εκ του αποτελέσματος των εκλογών
τούτων, ώστε να μην αμφιβάλλη τις
ότι και εις την Βουλήν θα κατορθώ-
σουν κατά το πλείστον να επιβληθώ-
σι δια της ηθικής αυτών δυνάμεως κι
ότι εις τας προσεχείς εκλογάς ο λα-
ός θέλει εγκρίνη αυτάς πανηγυρι-
κώς.[...]**

*** Διατηρήθηκε η ορθογραφία του
κειμένου εκτός της υπογεγραμμέ-
νης και του πολιτονικού συστήμα-
τος.**

Το ἐπ'εμοί συναισθάνομαι, ἐξάλ-
λου, βαθέως τας βαρυτάτας ευθύ-
νας, αἵτινες ἐπείκονται ἐπὶ των ὤμων
των πολιτικῶν ἀνδρῶν της χώρας.
Ανταποκρινόμενος προς τας υποχρε-
ώσεις, τας ὁποίας μου ἐπιβάλλει ἡ
πανηγυρική ἐκλογή, διὰ της ὁποίας
με ἐτιμήσατε, καὶ δι' ἣν τιμὴν ἐκφρά-
ζω ἡμῖν την ευγνωμοσύνην μου, ἀπε-
φάσισα νὰ ἀποδεχθῶ την ἐντολήν
υμῶν καὶ ἐγκαταλείψω τὸ στάδιον
τῆς μέχρι τούδε πολιτικῆς μου δρά-
σεως, προς τὸ ὁποῖον τοσοῦτοι καὶ
τοιούτοι με συνδέουν δεσμοί.

Δεν ἔρχομαι ἐνταύθα ὡς ἀρχηγός
νέου καὶ ἐσχηματισμένου κόμματος.
Ἐρχομαι ἀπλῶς σημαιοφόρος νέων
πολιτικῶν ιδεῶν καὶ ὑπὸ την σημαίαν
ταύτην καλῶ πάντας ἐκείνους, οἵτι-
νες συμμερίζονται τας ιδέας ταύτας,
ἐμπνέονται ἀπὸ τον ἱερόν πόθον
ν'αφιερώσωσι πάσας τας δυνάμεις

της ψυχής και του σώματος, να συντελέσωσιν εις την επιτυχίαν των ιδεών τούτων.

Η ιθύνουσα την πολιτείαν μου κεντρική αρχή είναι ότι ο πολιτικός ανήρ οφείλει να έχει γνώμονα πάσης αυτού πράξεως το κοινόν συμφέρον και εις το συμφέρον τούτο να υποτάσση άνευ ενδοιασμού το τε συμφέρον του κόμματος, εις ο ανήκει και το των μελών του κόμματος τουτου. Ότι οφείλει να έχη πάντοτε το θάρρος των γνωμών αυτού, μηδέποτε θυσιάζων ταύτας διά να γίνεται αρεστός προς τα άνω ή προς τα κάτω. Ότι προς την εξουσίαν πρέπει να αποβλέπη όχι ως σκοπόν, αλλ' ως μέσον προς επιτυχίαν άλλου υψηλότερου σκοπού, μηδέποτε σπεύδων προς ανάληψιν της Αρχής, αν πρόκειται τούτο να γίνη επιθυσία μικρά ή μεγάλη των αρχών αυτού, μηδέποτε

διστάζων να απορρίπτη αυτήν, αν η διατήρησις αυτής έπρεπε να εξαγορασθή διά θυσίας του προγράμματος προς εφαρμογήν του οποίου εκλήθη υπό του Λαού. Αναγνωρίζων την ανάγκην της διαπαιδαγωγήσεως του Ελληνικού Λαού και της χειραφετήσεως αυτού από του προσωπικού κομματισμού, θα εργασθώ μετ'εκείνων τους οποίους η εξέλιξις των εργασιών της Βουλής ήθελεν αποδείξει ότι συμπίπτουσιν αι ιδέαι μου διά την οργάνωσιν πολιτικού Συλλόγου, διακλαδουμένου καθ'όλον το Κράτος και μέλλοντος ν'αποτελέση την οργάνωσιν νέου πολιτικού κόμματος της ανορθώσεως, του οποίου την συγκρότησιν ανυπομόνως αναμένει ο Ελληνικός Λαός.

Μετά των ομοφρόνων τούτων θ'ασχοληθώ, εν καιρώ, εις την διατύπωσιν του κυβερνητικού προγράμματος

του νέου κόμματος, το οποίον πρόγραμμα μετά των πολιτικών αρχών, τας οποίας εξήγγειλαν υμίν, θέλει αποτελέσει τον δεσμόν, όστις θα συνέχη τα μέλη του νέου τύπου κόμματος.

Δεν παραγνωρίζω, συμπολίται, τας δυσχερείας κατά των οποίων έχει να παλαίση ο ανορθωτικός αγών διά να στεφθή υπό πλήρους επιτυχίας. Αλλά πιστεύω ακραδάντως ότι, παρά την φθοράν των εθνικών δυνάμεων, ην απειργάσθη τόσον μακρά κακοδιοικήσεις, οι υλικοί και ηθικοί πόροι του Έθνους είναι ακόμη τούτοι, ώστε εις χείρας εμπνευσμένων εργατών της ανορθώσεως να αρκέσωσιν εις αναδημιουργίαν Ελλάδος, ανταποκρινομένης προς τας αξιώσεις του σημερινού πολιτισμού, ικανής να αποσπάση την εκτίμησιν του πεπολιτισμένου κόσμου και να

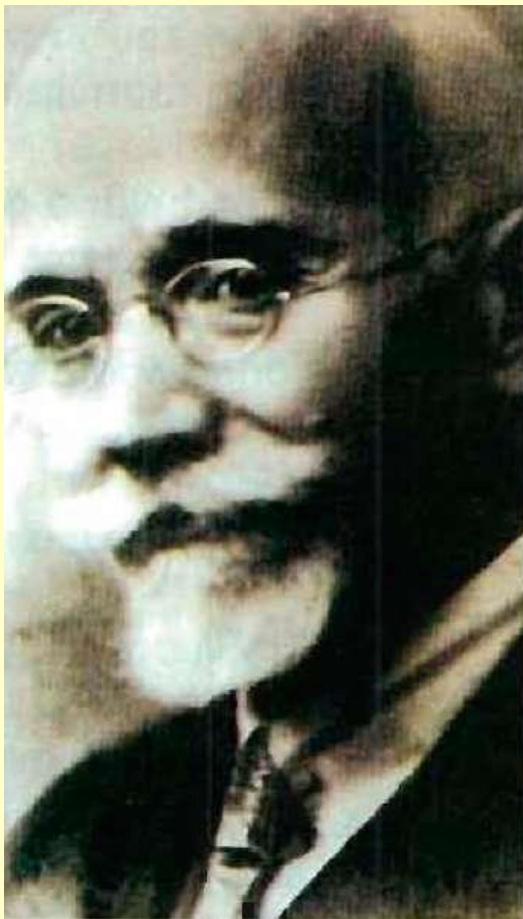
καταλάβη εντιμοτάτην θέσιν εν τη
Ὀικογενεία των πεπολιτισμένων λα-
ών, δυναμένης δε τέλος, όταν γίνη
και ηθικώς και υλικώς ισχυρά, να συ-
ντελέση προς εξασφάλισιν της Ανα-
τολικής Ειρήνης υπό όρους ασφαλί-
ζοντας εις πάντας τους κατοικού-
ντας την Ανατολήν λαούς την πρόο-
δον και την ευημερίαν.

(Ζητωκραυγαί και παρατεταμένα
χειροκροτήματα).

("Τα κείμενα του Ελευθερίου
Βενιζέλου" (1909-1935),
επιμέλεια και ιστορικά υπομνήματα
Στ. Ι. Στεφάνου,

τ.Α". Αθήνα 1981, σελ. 174-178)

[Πηγή: Εφημερίς "Αθήναι" της 6ης
Σεπτεμβρίου 1910. (Λόγος
στενογραφημένος).]

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα πραγματοποιήθηκε το 1979. Συγκεκριμένα στις 28 Μαΐου υπογράφηκε στο Ζάππειο Μέγαρο η συνθήκη "περί προσχωρήσεως της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομι-

κής Ενέργειας". Μετά την υπογραφή της συνθήκης και παρουσία αρχηγών κρατών, πρωθυπουργών και υπουργών εξωτερικών των εννέα άλλων κρατών μελών της Κοινότητας ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας Κ. Καραμανλής εκφώνησε τον παρακάτω πολιτικό λόγο.*

" Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι Πρωθυπουργοί,
Κύριε Πρόεδρε της Επιτροπής των
Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,
Κύριοι Υπουργοί,
Κυρίες και Κύριοι,

Επιθυμώ να εκφράσω την ειλικρινή χαρά μου, που είναι και χαρά του Ελληνικού Λαού, για την παρουσία

* Διατηρήθηκε η ορθογραφία και η στίξη του κειμένου του λόγου.

σας στη χώρα μου, που γίνεται από σήμερα και δική σας χώρα. Παρουσία που τιμά την Ελλάδα και μαρτυρεί την ιδιαίτερη σημασία που αποδίδετε στην ένταξή μας στην Κοινότητα.

Την ιστορική αυτή ώρα, που οριοθετείται το τέρμα μιας πορείας και περιβάλλεται με πανηγυρικό τύπο ή ταύτιση των πεπρωμένων μας με την Ευρώπη, επιθυμώ να ευχαριστήσω πρώτα την πολιτική ηγεσία των Εννέα Χωρών της Κοινότητος. Χάρης στην κατανόησή της και τις έγκαιρες παρεμβάσεις της υπερπηδήθηκαν πολύμορφες δυσχέρειες και επιτεύχθηκε η υπογραφείσα Συμφωνία.

Επιβεβαιώθηκε έτσι για άλλη μια φορά ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είναι ούτε επιθυμεί να γίνη κλειστή λέσχη και μάλιστα λέσχη πλουσίων.

Θεωρώ επίσης υποχρέωσή μου να εξάρω την συμβολή της Επιτροπής. Τόσο η Επιτροπή, όσο και τα τεχνικά και διοικητικά στελέχη εργάστηκαν για το σκοπό αυτό με επιστημονική ευσυνειδησία, αντικειμενικότητα και ειλικρινή αφοσίωση στην Κοινοτική Ιδέα.

Τέλος αισθάνομαι το χρέος να αποτίσω φόρο τιμής προς τους απωτέρους και εγγυτέρους σκαπανείς της Ευρωπαϊκής Ιδέας.

Προσωπικώς αισθάνομαι τη στιγμή αυτή βαθυτάτη συγκίνηση. Ένας σταθερός οραματισμός και μια ατμολάντευτη πίστη στην αναγκαιότητα της Ενωμένης Ευρώπης και στην ευρωπαϊκή μοίρα της χώρας μου βρίσκουν σήμερα, ύστερα από 18 χρόνια, την δικαίωσή τους.

Η ένταξη της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, μολονότι αποτε-

λεί πολυσήμαντο ιστορικό γεγονός, δε συνεπάγεται ωστόσο αλλαγή κλίματος για την χώρα μου. Η Ευρώπη με το ελληνικό της όνομα της είναι οικείος χώρος, αφού ο πολιτισμός της είναι σύνθεση του ελληνικού, του ρωμαϊκού και του χριστιανικού πνεύματος. Μια σύνθεση στην οποία, όπως είπα και άλλοτε, το ελληνικό πνεύμα εισέφερε την ιδέα της ελευθερίας, της αλήθειας και της ομορφιάς. Το ρωμαϊκό πνεύμα την ιδέα του κράτους και του δικαίου. Και ο Χριστιανισμός την πίστη και την αγάπη.

Επάνω σ' αυτόν τον κοινό πολιτισμό καλούμεθα να οικοδομήσουμε τη Νέα Ευρώπη. Η ενοποίηση της Ευρώπης πιστεύω ότι θα είναι το μεγαλύτερο πολιτικό γεγονός στην ιστορία της Ηπείρου μας. Ένα γεγονός που θα επηρεάση όχι μόνο την

μοίρα της Ευρώπης, αλλά και την πορεία της ανθρωπότητας. Γιατί θα εξισορροπήση το συσχετισμό Δυνάμεων στον κόσμο, θα κατοχυρώση την ανεξαρτησία της Ευρώπης και θα συμβάλη στην εμπέδωση της παγκόσμιας τάξεως και ειρήνης.

Η Ελλάς προσέρχεται στην Ευρώπη με την βεβαιότητα ότι στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης εμπεδώνεται για όλα τα μέρη η εθνική ανεξαρτησία, κατοχυρώνονται οι δημοκρατικές ελευθερίες, επιτυγχάνεται η οικονομική ανάπτυξη και γίνεται με τη συνεργασία όλων κοινός καρπός ή κοινωνική και οικονομική πρόοδος.

Και για να μετάσχουμε σ'αυτή την προσπάθεια, έχομε την απόφαση να επιχειρήσουμε τις διαρθρωτικές μεταβολές και τους θεσμικούς εκσυγχρονισμούς, που θα διευκολύνουν

την πορεία μας. Έχομε συνείδηση των δυσχερειών. Αισιοδοξούμε όμως ότι με την πάνδημη κινητοποίηση, την διαρκή εγρήγορση, αλλά και την κατανόηση των Εταίρων μας, θα ξεπεράσουμε τις δυσκολίες. Διδαχθήκαμε από τον Κλασσικό Ελληνισμό ότι "χαλεπά τα καλά".

Παράλληλα όμως η χώρα μας φιλοδοξεί να συμβάλει, στο μέτρο των δυνατοτήτων της, στην πραγματοποίηση της ιδέας της Ενωμένης Ευρώπης, στην οποία βαθύτατα πιστεύει. Η Ελλάς πιστεύει ότι μπορεί να προσφέρει την δυνατότητα ενός ευρύτερου καταμερισμού του έργου, με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η γεωγραφική της θέση, το πολιτικό της παρελθόν και το πολιτιστικό της επίπεδο προσφέρουν τις προϋποθέσεις της αναπτύξεως ευρύτερων οικονομικών και πολιτι-

στικών σχέσεων με τον βαλκανικό και τον μεσογειακό χώρο.

Η Ελλάς είναι ο ακρίτας των ευρωπαϊκών συνόρων και ο μεσογειακός εξώστης της Κοινής Αγοράς. Με το εγκατεστημένο σε όλες τις ηπείρους ανθρώπινο δυναμικό της και με τη ναυτιλιακή της δύναμη, μπορεί να συμβάλει και στην προβολή της Ευρωπαϊκής Ιδέας.

Κυρίες και Κύριοι,

Η ενωτική διαδικασία της Ευρώπης προχωρεί αμετάκλητη. Βρισκόμαστε στο σημείο που δεν έχει επιστροφή. Χρειάστηκε πολύ αίμα και πολύς χρόνος, για να συνειδητοποιήσουν οι Ευρωπαίοι την ταυτότητά τους, τις κοινές ρίζες τους και την κοινή τους αποστολή. Η ενοποίηση, έστω και αν βραδύνη, κινείται με χαρακτηριστικά νομοτελειακά. Παρά την

διαφορά απόψεων, όσον αφορά τον ρυθμό, τη μορφή και την έκταση της ενοποιήσεως, η λογική της ιστορίας κατέστηκε την ένωση κατηγορική προσταγή.

Η Ενωμένη Ευρώπη θα αποτελέσει, όπως είπα, μέγα σταθμό στην παγκόσμια ιστορία της ειρήνης της ελευθερίας και του πνεύματος. Το ανθρώπινο δυναμικό της και η πολιτιστική της κληρονομιά εγγυώνται για αυτό.

Πριν απ' όλα η Ευρωπαϊκή Ένωση θα σταθή αποφασιστικός παράγοντας ειρήνης στον κόσμο. Γιατί με το κύρος και την δύναμή της θα επηρεάζει αποφασιστικά τις διεθνείς εξελίξεις, αρχής γενομένης από τον χώρο τον δικό της. Ο ευρωπαϊκός χώρος υπήρξε ανέκαθεν το θέατρο και η πηγή των μεγάλων συγκρούσεων. Αν τα Βαλκάνια εθεωρούντο

κάποτε η πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης, η Ευρώπη ήταν η πυριτιδαποθήκη του κόσμου. Και μόνο το γεγονός ότι με την σημερινή φάση συνεργασίας εγκαταλείπονται εθνικές προκαταλήψεις, εξαλείφονται μίσση ιστορικά και γεφυρώνονται μακροχρόνιες αντιθέσεις, θα ήταν αρκετό να δικαιώσει την ιδέα της ευρωπαϊκής ενότητας.

Θα σταθεροποιήση και, θα έλεγα, θα διασώση τους δημοκρατικούς μας θεσμούς, που διέρχονται σήμερα αναμφισβήτη κρίση. Γιατί μόνο στον χώρο της μείζονος Ευρώπης θα καταστή δυνατή η δημιουργία μιας ευρύτερης βάσεως για την αναμόρφωση της Δημοκρατίας και την προσαρμογή της στις συνθήκες της εποχής μας. Είναι προφανές ότι αντίθετα, με την εκρηκτική πρόοδο που σημειώθηκε στον τεχνικό και ε-

πιστημονικό τομέα, η πολιτική σκέψη του ανθρώπου παραμένει στάσιμη. Αν μελετήσει κανείς τον Πλάτωνα και τον Θουκυδίδη, θα διαπιστώσει ότι τα πολιτειακά και τα πολιτικά προβλήματα της εποχής μας είναι τα ίδια με τα προβλήματα της εποχής εκείνης. Με τον εκσυγχρονισμό της Δημοκρατίας μπορεί να αναχθή και πάλι σε πρωταρχική αξία η αρετή του πολίτη, που θα "επίσταται και άρχειν και άρχεσθαι" κατά τον Αριστοτέλη. Και θα θεμελιωθούν οι βασικές αρχές της ελευθερίας και της δικαιοσύνης πάνω στην υπευθυνότητα του πολίτη, που περιορίζει την κατάχρηση της ελευθερίας και εγγυάται την ομαλή λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών.

Με την ενοποίηση εξάλλου θα διασωθή και εν συνεχεία θα προαχθή ο ευρωπαϊκός πολιτισμός. Είναι έκδη-

λο ότι ο πολιτισμός αυτός αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της παρακμής. Η ανθρωπότητα περνά σήμερα μια κρίσιμη μεταβατική περίοδο, που την χαρακτηρίζει καθολική και έντονη ανησυχία. Ανησυχία που εκδηλώνεται υπό διάφορες μορφές, από το άγχος μέχρι την βία. Γιατί ο άνθρωπος της εποχής μας θέλει να απομακρυνθεί από ένα τρόπο ζωής και αναζητεί καινούργιο. Και την αλλαγή αυτή μόνο η Ευρώπη μπορεί να δώσει.

Η σύγχυση ιδεών, ο ευδαιμονισμός μαζί με τον στυγνό ορθολογισμό, που τείνει να αγνοήσει τον άνθρωπο σαν σκοπό της κοινωνικής συμβιώσεως, έχουν παραμορφώσει το πολιτιστικό πρότυπο της Ευρώπης.

Η πρόκληση της επιβίωσης του πολιτισμού μας μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με την αναμόρφωση των

θεσμών και την επανασύνδεση του ορθολογισμού με τον συναισθηματισμό, του Απόλλωνα με τον Διόνυσο. Είναι καιρός ο ευρωπαϊκός Φάουστ να επιχειρήσει νέο ταξίδι στην χώρα του μέτρου και της ισορροπίας, για να γέννηση ξανά τον Ευφορίονα. Η Ευρώπη, που γέννησε όλες τις ιδέες, είναι και η μόνη που μπορεί να τις ανανεώσει και να τις εξανθρωπίσει και πάλι. Φθάνει να μη θέτουμε σαν πρωταρχικό σκοπό της ένωσης της Ευρώπης την υλική ευημερία.

Αλλά εξίσου θεμελιώδης για την επιβίωση της Ευρώπης είναι η σταδιακή οικονομική της ενοποίηση, που θα εξασφάλιση την αξιοποίηση ενός τεράστιου δυναμικού φυσικών και ανθρωπίνων πόρων. Θα οργανώσει την οικονομία γύρω από τον άνθρωπο, αντί τον άνθρωπο γύρω από την οικονομία. Θα πραγματοποιήσει την

ιδέα της πολυδιάστατης αναπτύξεως και θα προαγάγη την ποιότητα ζωής, ενώ παράλληλα θα υπηρετήσει σε διεθνή κλίμακα την ιδέα της οικονομικής δικαιοσύνης και της προαγωγής των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.

Ο απομονωτισμός, τα δασμολογικά τείχη και η ανέφικτη αυτάρκεια είναι ιστορικά ξεπερασμένα στάδια οικονομικής και πολιτικής δράσεως και αποτελούν παθητική αντιμετώπιση των γεγονότων. Τα σύγχρονα προβλήματα της Ευρώπης και συνεπώς και της ανθρωπότητας προϋποθέτουν την λογική μεγαλύτερου χώρου και μεγαλύτερων αριθμών, για να βρουν την ορθή λύση τους. Η αντιμετώπιση των δυσχερειών δεν θα επιτευχθή με τον ανταγωνιστικό απομονωτισμό, αλλά αντίθετα με την

επιτάχυνση των διαδικασιών της ενοποιήσεως.

Κυρίες και Κύριοι,

Με όσα είπα, προσπάθησα να δώσω την εικόνα που έχω για την Ευρώπη του μέλλοντος. Εικόνα που θα μπορούσε να αποτελέσει κατά την γνώμη μου το ιδανικό της νέας γενιάς.

Γνωρίζω τις δυσχέρειες, ουσιαστικές και διαδικαστικές. Όπως γνωρίζω και τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη. Πιστεύω όμως ότι τα προβλήματα αυτά όχι μόνο δεν δικαιολογούν την καθυστέρηση της ενοποιήσεως της Ευρώπης, αλλά και επιβάλλουν την επιτάχυνσή της. Γιατί η λύση τους δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μο-

νάχα στο ευρύτερο πλαίσιο μιας Ενωμένης Ευρώπης.

Γνωρίζω επίσης ότι τον τελευταίο χρόνο παρατηρείται μια άμβλυνση του ενδιαφέροντος για την ένωση της Ευρώπης. Και αυτό γιατί μερικοί άνθρωποι αποδίδουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα, στους ισχύοντες ήδη ευρωπαϊκούς θεσμούς. Δεν αντιλαμβάνονται όμως ότι χωρίς τους στοιχειώδεις αυτούς θεσμούς, η κατάσταση της Ευρώπης θα ήταν πολύ χειρότερη. Όπως δεν αντιλαμβάνονται ότι μόνο η ολοκλήρωση των θεσμών αυτών θα δώσει λύση στα προβλήματά τους, υλικά και ηθικά. Αλλά και γιατί αυτή η ψυχολογία τροφοδοτείται κατά τρόπο έντεχνο και από δυνάμεις, που προτιμούν την Ευρώπη κατακερματισμένη και ευάλωτη.

Πάντως παρά τη βραδύτητα με την οποία συντελείται η ενοποίηση της Ευρώπης, εσημειώθησαν τελευταία ορισμένα ενθαρρυντικά βήματα, όπως οι επικείμενες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το ενιαίο ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα. Βήματα που αποδεικνύουν ότι η βούληση για την ενοποίηση της Ευρώπης παραμένει σταθερά.

Η βούληση όμως αυτή θα πρέπει να προσλάβη συγκεκριμένη και οριστική μορφή, για να κερδηθή ο χρόνος που απωλέσθη. Αν δεχθούμε ότι η επάνοδος στην προτέρα κατάσταση είναι αδιανόητη, δεν έχουμε παρά να προχωρήσουμε με αποφασιστικότητα και θάρρος. Η στασιμότητα είναι η χειρότερη λύση. Αν λύσουμε το βασικό πρόβλημα της μορφής που θα δώσουμε στην Ευρώπη του μέλλοντος, οι διαδικασίες για την πρα-

γματοποίησή της θα απλουστευθούν αυτόματα. Και σ'αυτήν την προσπάθεια ο Ελληνικός Λαός διεκδικεί την τιμή και την ευθύνη να μετάσχη.

Η Ελλάς από σήμερα αποδέχεται οριστικά την ιστορική πρόκληση και την ευρωπαϊκή της μοίρα. Διατηρώντας την εθνική μας ταυτότητα, έχουμε εμπιστοσύνη και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Έχουμε την απόφαση να είμαστε όλοι Ευρωπαίοι, όπως θα έλεγε ο Τσώρτσιλ, και όλοι Έλληνες, όπως θα έλεγε ο Σέλλεϋ. Γιατί, όπως έγραψε ο Ισοκράτης, "Έλληνες δεν είναι εκείνοι που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, αλλά όλοι εκείνοι που υιοθέτησαν το πνεύμα το κλασσικό".

28 Μαΐου 1979 ; υπογραφή της Πράξης (Συνθήκης) Προσχώρησης της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες

► Μια βασική θέση του ομιλητή είναι ότι: "Η Ενωμένη Ευρώπη θα αποτελέσει μέγα σταθμό στην παγκόσμια ιστορία της ειρήνης, της ε-

λευθερίας και του πνεύματος". Να συνοψίσετε σε ένα κείμενο (περίπου 20 στίχων) τα επιχειρήματα με τα οποία υποστηρίζει αυτήν την άποψη στις παραγράφους 15-22.

► Ο ομιλητής υποστηρίζει ότι η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα μπορεί να συμβάλει στην πραγματοποίηση της ιδέας της Ενωμένης Ευρώπης. Να επισημάνετε τα επιχειρήματα με τα οποία τεκμηριώνει την άποψή του (βλ. κυρίως τις παραγράφους 7, 13 και 20).

► "Επιβεβαιώθηκε έτσι για άλλη μια φορά ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είναι ούτε επιθυμεί να γίνει κλειστή λέσχη και μάλιστα λέσχη πλουσίων". Ποιο μήνυμα επιδιώκει, κατά τη γνώμη σας, να περάσει ο ομιλητής με διπλωματικό τρόπο στους εκπροσώπους των εννέα

**κρατών μελών της ΕΟΚ, που πα-
ρευρέθηκαν στην υπογραφή της
συνθήκης;**

**► Συχνά προβάλλεται σε διάφορες
σχετικές ομιλίες ο ελληνικός πολιτι-
σμός ως λίκνο του ευρωπαϊκού πο-
λιτισμού. Ο συγκεκριμένος ομιλη-
τής, ωστόσο, παρουσιάζει στην πα-
ράγραφο 7 τον ευρωπαϊκό πολιτι-
σμό ως σύνθεση του ελληνικού, του
ρωμαϊκού και του χριστιανικού
πνεύματος. Γιατί νομίζετε ότι επιλέ-
γει αυτόν τον τρόπο;**

**► Ο ομιλητής στο τέλος του λόγου
του επικαλείται τις απόψεις τριών
προσωπικοτήτων. Θα μπορούσα-
με, λοιπόν, να πούμε ότι χρησιμο-
ποιεί την επίκληση στην αυθεντία
ως μέσο πειθούς. Να αξιολογήσετε
την αποτελεσματικότητα αυτής της
τεχνικής στη συγκεκριμένη περί-
πτωση.**

► Ο ομιλητής δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ανάγκη να αναμορφωθεί το πολιτιστικό πρότυπο της Ευρώπης μέσω της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Αντιπαραθέτει, λοιπόν, στους παράγοντες που, κατά τη γνώμη του, προκάλεσαν την παραμόρφωση του πολιτιστικού προτύπου, τις ιδέες και τις αξίες που μπορούν να το εξανθρωπίσουν.

Να εντοπίσετε τους παράγοντες της αντιπαραθέσεως και να σχολιάσετε τις απόψεις του ομιλητή πάνω στο θέμα αυτό.

► Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του λόγου και την περίσταση (τόπο, χρόνο, ακροατές) στην οποία εκφωνήθηκε, προσπαθήστε να διακρίνετε τους στόχους που επιδιώκει ο ομιλητής και σχολιάστε την καταλληλότητα / αποτελεσματικότητα του λόγου.

► Ο ομιλητής εκθέτει στις παραγράφους 15-22 το όραμά του για την Ευρώπη του μέλλοντος. Συζητήστε σε ποιο βαθμό επαληθεύτηκαν ή διαψεύστηκαν οι προσδοκίες του.

► Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες συνώνυμες:

"αταλάντευτη πίστη", "οικείος χώρος", "θα κατοχυρώσει την ανεξαρτησία της Ευρώπης, εμπεδώνεται η εθνική ανεξαρτησία", "θα προαχθεί ο ευρωπαϊκός πολιτισμός".

► Να σχηματίσετε φράσεις με τα παρακάτω ονοματικά σύνολα: έγκαιρη παρέμβαση, διαρκής εγρήγορση, ανθρώπινο δυναμικό, συγγνός ορθολογιστής.

▶ Να εξηγήσετε (αν χρειαστεί, ανατρέξτε και σ' ένα ερμηνευτικό λεξικό) τις παρακάτω φράσεις:

"Η ενοποίηση κινείται με χαρακτήρα νομοτελειακό"

"Η λογική της ιστορίας κατέστησε την ένωση κατηγορική προσαγή"

▶ Να χρησιμοποιήσετε σε φράσεις τις παρακάτω λέξεις: οριοθετώ-ούμαι, συνεπάγεται, συσχετισμός, εξισορροπώ, ευδαιμονισμός, ευάλωτος, κατακερματισμένος.

▶ Να διακρίνετε τη σημασιολογική διαφορά των παρακάτω σύνθετων ρημάτων: παραμορφώνω, διαμορφώνω, αναμορφώνω, συμμορφώνω, επιμορφώνω.

▶ Χρησιμοποιήστε σε φράσεις τη λέξη κοινότητα (ως κύριο ή κοινό ουσιαστικό) με διαφορετικές σημασίες.

- Στο κείμενο του συγκεκριμένου πολιτικού λόγου υπάρχουν αρκετές λέξεις με μεταφορική σημασία. Σας δίνονται παρακάτω ορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα. Προσπαθήστε να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις, που έχουν μεταφορική σημασία, με άλλες αντίστοιχες λέξεις ή φράσεις, που έχουν κυριολεκτική σημασία. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορείτε ενδεχομένως να αναδιατυπώσετε όλη τη φράση.
- "σκαπανείς της ευρωπαϊκής ιδέας"
 - "δε συνεπάγεται αλλαγή κλίματος για τη χώρα μου"
 - "γίνεται με τη συνεργασία όλων κοινός καρπός η κοινωνική και οικονομική πρόοδος"
 - "η Ευρώπη ήταν η πυριτιδαποθήκη του κόσμου"
 - "Η Ελλάς είναι ο ακρίτας των ευ-

ρωπαϊκών συνόρων και ο μεσογειακός εξώστης της Κοινής Αγοράς".

**► "Τα πολιτειακά και τα πολιτικά προβλήματα της εποχής μας":
Να αναφερθείτε στη σημασιολογική διαφορά των υπογραμμισμένων λέξεων φέρνοντας κάποια παραδείγματα.**

► Στο κείμενο χρησιμοποιούνται συχνά ονοματικά σύνολα, που αποτελούνται από αφηρημένα ουσιαστικά και από μια γενική προσδιοριστική, π.χ. η επιτάχυνση των διαδικασιών της ενοποίησης, η αξιοποίηση ενός τεράστιου δυναμικού φυσικών και ανθρώπινων πόρων, η επανασύνδεση του ορθολογισμού

με το συναισθηματισμό, η προσαρμογή της δημοκρατίας στις συνθήκες της εποχής μας. Να μετατρέψετε τα παραπάνω ονοματικά σύνολα σε ρηματικές φράσεις.

► Για την προώθηση της ευρωπαϊκής ιδέας η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κατά καιρούς εκπονήσει διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα, π.χ. το Lingua, το Comenius κ.ά., που προβλέπουν τη συνεργασία σχολείων από διάφορες χώρες μέλη της Ενωμένης Ευρώπης,

α) Αν έχετε συμμετάσχει σε κάποιο τέτοιο πρόγραμμα, συζητήστε σε ομάδες τις εμπειρίες σας. Με βάση τη συζήτηση αυτή κάθε ομάδα θα παρουσιάσει και θα αξιολογήσει το πρόγραμμα σε ένα κείμενο (δύο τριών σελίδων). Στην αξιολόγησή σας θα αναφέρετε τις εντυπώσεις σας από το πρόγραμμα, θα επισημάνετε

τα θετικά ή ενδεχομένως και τα αρνητικά του σημεία, και θα κρίνετε σε ποιο βαθμό το συγκεκριμένο πρόγραμμα προώθησε πράγματι τους στόχους του προγράμματος. Αναφέρονται παρακάτω ενδεικτικά οι βασικοί στόχοι του προγράμματος Comenius:

- Να προωθηθεί η ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση**
- Να επιτευχθεί ποιοτική βελτίωση της διδασκαλίας των γλωσσών**
- Να δοθεί η ευκαιρία στα σχολεία να αναπτύξουν από κοινού εκπαιδευτικές προτάσεις ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος.**
- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές από τη νεαρή ηλικία τι σημαίνει ευρωπαίος πολίτης. Να τους δοθεί η ευκαιρία για κριτική σκέψη, ανάπτυξη επιχειρημάτων. Να σκεφτούν τι κερδίζουν και τι ενδεχομένως**

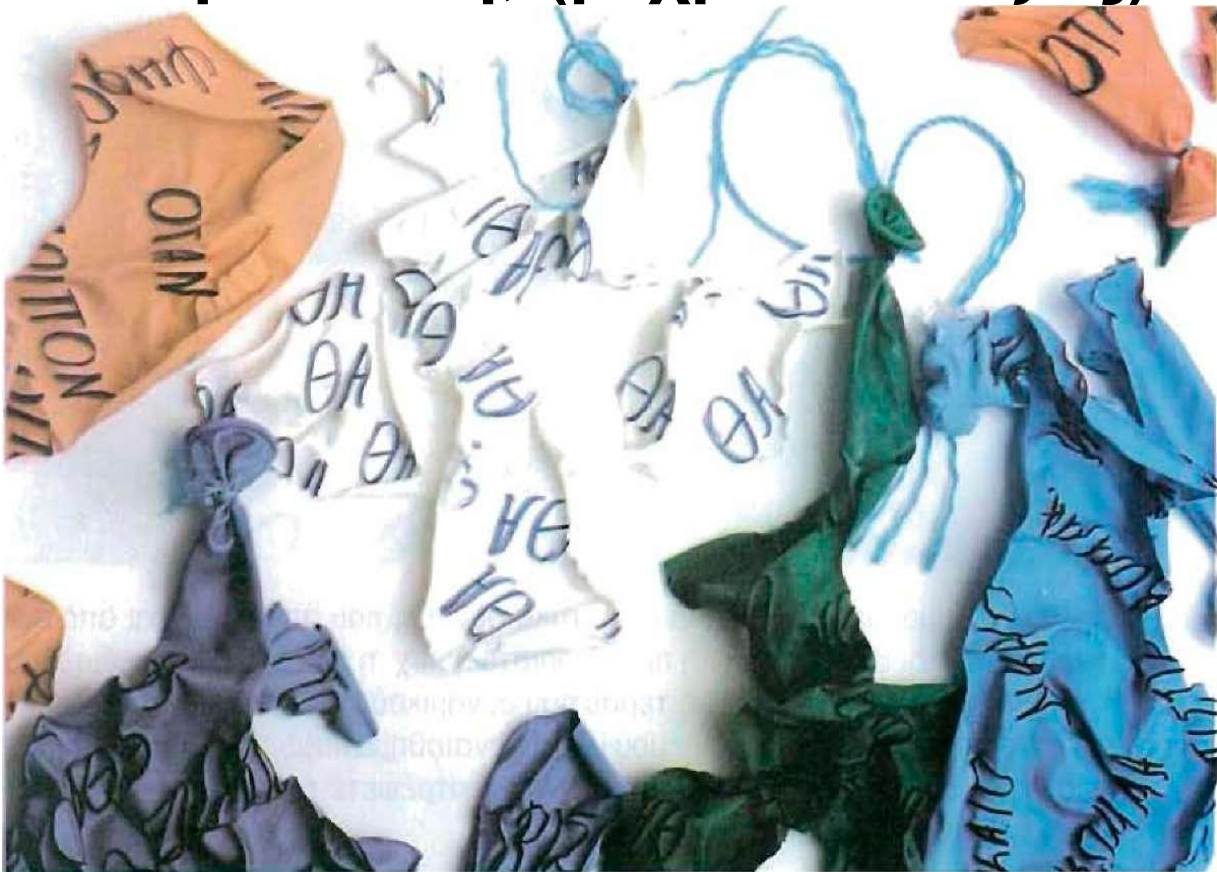
μπορεί να χάσουν από τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τι πρέπει να πράξουν, για να μην αλλοτριωθούν.

β) Αν δεν είχατε την ευκαιρία να συμμετάσχετε σε ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, συζητήστε σε ομάδες ιδέες και προτάσεις για την ενδεχόμενη οργάνωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, που μπορεί να συμβάλει στη γνωριμία και στη γόνιμη συνεργασία των μαθητών της Ενωμένης Ευρώπης.

► Υποθέστε ότι ένας νεαρός ακροατής - της δικής σας περίπου ηλικίας - που ήταν παρών στην τελετή και άκουσε τον λόγο, θέλησε στη συνέχεια να ενημερώσει ένα φίλο του, που ζει σε άλλη πόλη για τα σημεία και τις ιδέες του λόγου που του έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση.

α) Τι θα του έγραφε άραγε σε μια επιστολή; (μέχρι 300 λέξεις)

β) Εναλλακτικά: Τι θα έγραφε ο ίδιος ακροατής στο φίλο του σχετικά με το τι πιστεύει ότι θα κερδίσουν οι νέοι της Ελλάδας μελλοντικά με την ένταξη της χώρας τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση; (μέχρι 300 λέξεις)

Στο κείμενο που ακολουθεί ο πολιτικός λόγος παίρνει τη μορφή προπαγανδιστικής θεωρίας, με στόχο να προκαλέσει αλλαγή στη στάση

ζωής του δέκτη. Με ποιους τρόπους νομίζετε ότι επιχειρεί να πετύχει το σκοπό αυτό;

[...] Η "ρατσιστική" θεωρία δίνει προεξάρχουσα θέση στις διάφορες πρωταρχικές ράτσες της ανθρωπότητας. Βασικά δε θεωρεί το Κράτος παρά ως ένα σκοπό, για να υπάρξει κάποιο αντίβαρο ανάμεσα στη διατήρηση των ανθρώπινων φυλών. Δεν πιστεύει διόλου στην εξίσωσή τους, αλλ 'αντίθετα αναγνωρίζει και τη διαφοροποίηση αλλά και την αξία τους λίγο ή πολύ μεγαλύτερη. Αυτή η αναγνώριση της προσδίδει την υποχρέωση, ακολουθώντας την αιώνια θέληση που κυβερνά αυτόν τον κόσμο, να παραχωρεί την νίκη στον καλύτερο και στον πιο δυνατό και να δέχεται την υποταγή των κακών και

των αδύναμων*. Προχωρεί έτσι στην αριστοκρατική αρχή της φύσης και πιστεύει στην αξία αυτού του φυσικού νόμου μέχρι την τελευταία βαθμίδα της σκάλας των όντων. Βλέπει και δέχεται όχι μόνο τη διαφορετική αξία ανάμεσα στις ράτσες αλλά και τη διαφορετική αξιολόγηση των ατόμων. Μεσα από τη μάζα ξεπηδά, για τη "ρατσιστική" θεωρία, η αξία της προσωπικότητας που μόνον αυτή μπορεί να ενεργήσει ως μια οργανωμένη δύναμη απέναντι στον εξολοθρευτή μαρξισμό. Νομίζει ότι είναι απαραίτητο η ανθρωπότητα να έχει ένα ιδανικό, γιατί αυτό της φαίνεται

* Ας μην ξεχνούμε τις τρομακτικές συνέπειες που μπορούν να έχουν παρόμοιες θεωρίες, π.χ. 38,000.000 νεκροί στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

ότι μπορεί ν'αποτελέσει την πρωταρχική συνθήκη για την ύπαρξη αυτής της ανθρωπότητας. Αλλά δεν μπορεί ν'αναγνωρίσει δικαίωμα ύπαρξης, σε μια οποιαδήποτε ηθική, όταν αυτή προδιαγράφει έναν κίνδυνο για την επιβίωση της ράτσας, που πρεσβεύει μια άλλη υψηλότερη ηθική, γιατί σ'ένα κόσμο που θα προέρχεται από την επιμειξία και την εξάπλωση του νέγρικού στοιχείου, όλες οι ανθρωπίνες αντιλήψεις για την ομορφιά και την ευγένεια, καθώς και κάθε ελπίδα για ένα ιδανικό μέλλον της ανθρωπότητάς μας θα χάνονταν για πάντα.

Ο πολιτισμός κι η καλλιέργεια της ανθρωπότητας πάνω σε τούτον τον πλανήτη είναι αδιάσπαστα δεμένα με την ύπαρξη του Άρειου. Η εξαφάνιση ή μείωση της δύναμής του θα οδηγήσουν σε μια επιστροφή πάνω σ'αυτή

τη γη των σκοτεινών πέπλων της ε-
ποχής των βαρβάρων.

Αλλά το να υποσκάπτεις την ύ-
παρξη του ανθρώπινου πολιτισμού,
εξοντώνοντας αυτούς που πασχί-
ζουν να τη διατηρήσουν θα ήταν το
πιο αξιοκατάκριτο έγκλημα. Αυτός
που θα τολμούσε να βάλει το χέρι
του πάνω στο ίδιο το πρόσωπο του
Κυρίου και στην πιο αντιπροσωπευτι-
κή του απεικόνιση, τον άνθρωπο,
βρίζει το Δημιουργό και βοηθά στο
να χαθεί ο παράδεισος.

Η ρατσιστική θεωρία αναφέρεται
και στηρίζεται στην πιο βαθιά θέλη-
ση της φύσης, όταν αποκαθιστά
αυτό το ελεύθερο παιχνίδι της δύ-
ναμης που οδηγεί στην πρόοδο μέσω
της εκλογής. Έτσι, μια μέρα, μια
καλύτερη ανθρωπότητα, έχοντας
κατακτήσει αυτόν τον κόσμο, θα δει

να της ανοίγονται ελεύθερα όλα τα πεδία της δραστηριότητας.

Αισθανόμαστε όλοι ότι σε ένα μακρινό μέλλον οι άνθρωποι θα συναντήσουν προβλήματα που μόνον ένας κυρίαρχος λαός της πιο αναπτυγμένης ράτσας διαθέτοντας όλα τα μέσα κι όλες τις δυνατότητες ολοκλήρου του κόσμου θα μπορέσει να λύσει αποτελεσματικά.

(Α.. Χίτλερ, 'Ο Αγών μου',
τ. Β' εκδ. Δαρέμα, σελ. 14-16)

► Να αξιολογήσετε το επιχείρημα
"Αυτή η αναγνώριση τής προσδίδει
την υποχρέωση, ακολουθώντας την
αιώνια θέληση που κυβερνά αυτόν
τον κόσμο, να παραχωρεί τη νίκη
στον καλύτερο και στον πιο δυνατό
και να δέχεται την υποταγή των

κακών και αδύναμων", σύμφωνα με όσα έχετε διδαχθεί προηγουμένως.

► Προσπαθήστε να ανασκευάσετε ορισμένα από τα επιχειρήματα του κειμένου, σε ένα δικό σας κείμενο 200-300 λέξεων. Ποιες έννοιες – αξίες θα προσπαθήσετε να "προστατέψετε" και ποιες θα προβάλετε στην επιχειρηματολογία σας;

Το παρακάτω κείμενο παρουσιάζει διαφορετικές αντιδράσεις του πλήθους απέναντι σε έναν πολιτικό /προπαγανδιστή. Ποιοι παράγοντες υποβοηθούν τη δημιουργία παθητικών δεκτών; Από την άλλη μεριά τι βοηθάει το δέκτη ν' αντισταθεί στην προπαγάνδα; Να απαντήσετε παίρνοντας υπόψη σας την περιγραφή και τα σχόλια του κειμένου- μπορείτε, φυσικά, να προσθέσετε τις

προσωπικές σας απόψεις πάνω στο θέμα.

Στα 1938, ο συγγραφέας Ντενί ντε Ρουζμόν βρισκόταν στη Νυρεμβέργη της Γερμανίας τη μέρα μιας ναζιστικής διαδήλωσης. Μας αφηγείται πως είχε σταθεί στο κέντρο ενός πυκνού πλήθους, που περίμενε την άφιξη του Χίτλερ. Οι άνθρωποι γύρω του είχαν αρχίσει ν' ανυπομονούν, όταν φάνηκε, στο βάθος-βάθος μιας λεωφόρου, μικροσκοπικός στο ξέμακρο, ο Φύρερ με την ακολουθία του. Από μακριά, ο αφηγητής είδε το πλήθος να καταλαμβάνεται προοδευτικά, από ένα είδος υστερίας, επευφημώντας σαν τρελό τον απαίσιο εκείνον άνθρωπο. Η υστερία απλωνόταν, προχωρούσε, με το Χίτλερ μαζί, σαν πλημμυρίδα. Στην αρχή ο αφηγητής έμεινε έκπληκτος απ' αυτή την παράκρουση. Όταν όμως ο Φύρερ πλησία-

σε για καλά κι η γενική υστερία μεταδόθηκε και στους ανθρώπους που βρίσκονταν πλάι του, ο Ντενί ντε Ρουζμόν ένωσε μέσα του αυτή τη λύσσα να τείνει να τον κατακτήσει και τον ίδιο, αυτή η παράκρουση τον "ηλέκτριζε". Ήταν έτοιμος να υποκύψει σ' αυτή τη μαγεία, όταν ξάφνου κάτι ανέβηκε απ' τα κατάβαθα του είναι του κι αντιστάθηκε στη μαζική θύελλα. Ο Ντενί ντε Ρουζμόν μας λέει πως ένωθε άσχημα, φρικτά, μόνος, μέσα στο πλήθος, ταυτόχρονα αντιστεκόταν και δίσταζε. Ύστερα, ενώ σηκώθηκαν "κυριολεκτικά" οι τρίχες της κεφαλής του, κατάλαβε τι νόημα είχε αυτή η Ιερή Φρίκη. Εκείνη τη στιγμή δεν αντιστεκόταν πια η σκέψη του, δεν του ερχόταν στο μυαλό επιχειρήματα, μα όλο το είναι του, όλη του "η προσωπικότητα" επαναστατούσε.

Ίσως αυτό να είναι το σημείο εκκίνησης του "Ρινόκερου"· είναι χωρίς αμφιβολία αδύνατο, τη στιγμή που κατακλύζεται κανείς από επιχειρήματα, δόγματα, "πνευματικά" συνθήματα, προπαγάνδες κάθε είδους, να δώσει την ίδια εκείνη στιγμή μια εξήγηση της άρνησής του (να υποκύψει). Ο συζητητικός στοχασμός θα έρθει, μα προφανώς αργότερα, για να υποστηρίξει αυτήν την άρνηση, αυτή τη φυσική, εσωτερική αντίσταση, αυτή την απάντηση μιας ψυχής. Ο Μπερανζέ, λοιπόν, δεν καλοξέρει την ίδια εκείνην ώρα γιατί αντιστέκεται στην "ρινοκερίτιδα" κι αυτό αποδείχνει πως η αντίστασή του είναι αυθεντική και βαθιά. Ο Μπερανζέ είναι ίσως σαν τον Ντενί ντε Ρουζμόν αλλεργικός απέναντι στις κινήσεις και εκδηλώσεις του πλήθους, τα εμβατήρια, στρατιωτικά

και άλλα. Ο "Ρινόκερος" είναι αναμφισβήτητα αντιναζιστικό έργο, προπαντός όμως είν' ένα έργο που αντίκειται σ' όλες τις μαζικές υστερίες κι επιδημίες, που κρύβονται κάτω απ' την καλύπτρα της λογικής και των ιδεών, μα δεν παύουν να είναι σοβαρές κοινωνικές ασθένειες, των οποίων οι ιδεολογίες δεν αποτελούν παρά το "άλλοθι". Αν διαπιστώσουμε πως η ιστορία παραλογίζεται, πως τα ψεύδη της κάθε προπαγάνδας υπάρχουν, για να καλύπτουν τις αντιφάσεις ανάμεσα στα γεγονότα και τις ιδεολογίες που υποστηρίζουν, αν καταφέρουμε να ρίξουμε ένα ξεκάθαρο βλέμμα στην επικαιρότητα, αυτό είν' αρκετό να μας εμποδίσει να υποκύψουμε στην παράλογη "λογική" που μας σερβίρουν, και να γλυτώσουμε απ' όλους τους ιλίγγους.

(Ευγένιος Ιονέσκο, Πρόλογος στο Θεατρικό έργο "Ρινόκερος")

► Διαβάστε τα αποσπάσματα από μια συνέντευξη που έγινε στις 13-8-1985*, πρώτα με τον Ιρανό και στη συνέχεια με τον Ιρακινό πρεσβευτή, σχετικά με τη διένεξη των δύο

*** Μολονότι έχουν περάσει αρκετά χρόνια από τότε, οι συνέπειες της διένεξης εκείνης εξακολουθούν να είναι ορατές στις σχέσεις των κρατών της Μέσης Ανατολής αλλά και στη διεθνή πολιτική σκηνή.**

κρατών. Αν δε γνωρίζετε από άλλη πηγή τα γεγονότα, μπορείτε να αποφασίσετε με βεβαιότητα ποιο από τα δύο κράτη έχει το δίκαιο με το μέρος του; ποιος ήταν ο εισβολέας; ποιος βρισκόταν σε κατάσταση άμυνας;

Βρίσκετε ότι κάποιες λέξεις, μέσα από το λόγο των δύο πρεσβευτών κινδυνεύουν να χάσουν το νόημά τους, "να σκοτωθούν " όπως θα έλεγε ο ποιητής; Συζητήστε το θέμα των διαφορετικών οπτικών για το ίδιο ζήτημα, όπως αποτυπώνεται στη γλώσσα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΙΡΑΝΟ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ κ. ΑΧΜΑΤ ΑΝΤΖΑΛΟΥΠΑΝ (13/8/85, αποσπάσματα)

-Πριν από πέντε χρόνια το Ιράκ εισέβαλε στη χώρα σας. Θα ήθελα

να μου εξηγήσετε την παρούσα κατάσταση στο μέτωπο.

-Είπατε πως η χώρα μας δέχτηκε ιρακινή εισβολή. Εκεί βρίσκεται η ουσία του προβλήματος. Αν ο πόλεμος μπορούσε να περιγραφεί έτσι απλά, όπως μιλήσατε εσείς, και δεν ήταν ένα λουτρό αίματος, θα είχε τελειώσει. Ο λαός μας αισθάνεται πως δεχτηκε επίθεση, ενώ ήθελε να ζήσει ειρηνικά με τα αδελφά έθνη [...]. Η ιρακινή κυβέρνηση - κάνω διάκριση μεταξύ κυβέρνησης και λαού - μας επιτέθηκε, έκαψε τα σπίτια μας, σκότωσε τους άντρες και τα παιδιά. Ο λαός μας δε θα ξεχάσει ποτέ, γιατί ποτέ δεν κατάλαβε τους λόγους της εισβολής. Στην αρχή ήμασταν ανοργάνωτοι στρατιωτικά, τα οπικά μας συστήματα ήταν αμερικανικά και, όπως η Αμερική ήταν ο κυριότερος

εχθρός της επανάστασης, δεν μπορούσαμε να ανανεώσουμε τον οπλισμό μας. Ήμασταν λοιπόν εντελώς απροετοίμαστοι όταν δεχτήκαμε την επίθεση, κι ο ιρακινός στρατός μπόρεσε να διεισδύσει βαθιά μέσα στα εδάφη μας. Μπορούσαν να μας τσακίσουν κι αυτό ήθελαν [...]. Ο λαός έπρεπε να αμυνθεί. Οι άνδρες πήγαν στο μέτωπο εθελοντικά. Αρχίσαμε να αναδιοργανωνόμαστε και σιγά σιγά, έχοντας μόνο ελαφρύ οπλισμό, ανακτήσαμε τα εδάφη μας. Από την άλλη η ιρακινή κυβέρνηση χρησιμοποίησε, με τη βοήθεια Ανατολής και Δύσης, όλο και πιο εξελιγμένο οπλισμό, ενώ εναντίον μας είχε επιβληθεί εμπάργκο. Σήμερα το μέτωπο στο μεγαλύτερο τμήμα του βρίσκεται στη διεθνή μεθόριο. Σε μερικά σημεία βρισκόμαστε σε ιρακινό έδαφος, ενώ σε άλλα οι Ιρακινοί κατέχουν

δικά μας εδάφη, θα ήθελα να πω πως δε διεκδικούμε ούτε ένα τετραγωνικό χιλιοστό των ιρακινών εδαφών. Είμαστε όμως σε άμυνα. Πρέπει να αμυνθούμε αυτό είναι όλο.

-Τι όρους βάζετε για μια ειρήνη στο Ιράκ;

-Σε ιδιωτικές συζητήσεις αξιωματούχοι πολλών χωρών που ήρθαν σε επαφή με Ιρανούς κυβερνητικούς εκπροσώπους έχουν παραδεχτεί πως το Ιράκ μας επιτέθηκε. Επίσημα όμως αρνούνται να πουν ό,τι δηλώνουν κατ' ιδίαν. Αν είχαν το κουράγιο να το δηλώσουν επίσημα, δε θα υπήρχε πρόβλημα. Έχουμε δεχτεί επίθεση και δεν αποδεχόμαστε καμιά μεσολάβηση. Η επιστροφή στη διεθνώς αναγνωρισμένη μεθόριο, η ανταλλαγή των αιχμαλώτων και η πολεμική αποζημίωση είναι οι πρωταρχικοί μας όροι. Θέλουμε να είμαστε

σίγουροι πως δε θα υποστούμε ξανά επίθεση.

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΙΡΑΚΙΝΟ
ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ κ. ΝΑΜΠΙΛ ΝΑΖΙΕΜ
(13/8/85, αποσπάσματα)**

-Εδώ και πέντε χρόνια η χώρα σας εισέβαλε στο Ιράν. Ποιοι ήταν οι λόγοι που σας οδήγησαν σ' αυτόν τον πόλεμο.

-Πρώτα απ' όλα πρέπει να διορθώσουμε την ερώτηση. Κατ' αρχήν δεν είναι το Ιράκ που εισέβαλε στην Περσία. Οι περσικές δηλώσεις, στις οποίες αναφερόταν ωμά η διάθεση να καταλάβουν το Ιράκ και να ανατρέψουν το ιρακινό καθεστώς, διαδέχονταν η μία την άλλη. Θα σας εφοδιάσουμε με μια λίστα - ντοκουμέντο, που περιλαμβάνει όλες αυτές τις δηλώσεις.

Τα λόγια έγιναν έργα. Στις αρχές του Σεπτέμβρη του 1980 το Ιράν άρχισε να βομβαρδίζει τις παραμεθόριες ιρακινές πόλεις Χαρπίν, Μεντέλη και Ζορμπατία, καθώς και οικονομικούς στόχους. Έκλεισαν τον περσικό εναέριο χώρο για την ιρακινή αεροπορία και άρχισαν να παρεμποδίζουν τη ναυτιλία μας. Επίσης η αεροπορία τους άρχισε να βομβαρδίζει πολιτικούς στόχους σε ιρακινό έδαφος. Την ίδια εποχή είχαμε μεγάλες συγκεντρώσεις περσικών στρατευμάτων κατά μήκος της μεθορίου. Ήταν φανερό ότι ετοίμαζαν επίθεση. Μεταξύ 4 και 22 του Σεπτέμβρη του 1980, το Ιράκ κατέβαλλε κάθε δυνατή προσπάθεια για την ειρηνική διευθέτηση της κρίσης. Όμως η Περσία ήταν αποφασισμένη να επιτεθεί, γι' αυτό και η ιρακινή κυβέρνηση είχε καθήκον να προστατέψει το λαό της.

Έπρεπε λοιπόν να χτυπήσει τον εισβολέα πριν να επιτεθεί αυτός. Γι' αυτό το Ιράκ χρησιμοποίησε το νόμιμο δικαίωμα της αυτοάμυνας, που κατοχυρώνεται από το Διεθνές Δίκαιο. Έτσι ο ιρακινός στρατός μπήκε στα περσικά εδάφη, για να χτυπήσει τον περσικό στρατό προτού αυτός εισβάλει στο Ιράκ. Δεν είμαστε λοιπόν εμείς υπεύθυνοι για το ξεκίνημα του πολέμου, γιατί στο χρονικό διάστημα μεταξύ 4 και 22 του Σεπτέμβρη του 1980 ήταν οι Πέρσες αυτοί που επέδραμαν επανειλημμένα στο Ιράκ.

- Ποιες είναι από τη μεριά της χώρας σας οι προϋποθέσεις για μια οριστική ειρήνη;

- Τον προηγούμενο Ιούνιο ο πρόεδρος μας έκανε δηλώσεις τονίζοντας όλες τις παλιότερες προτάσεις

του Ιράκ για την ειρήνη και καθόρισε την ιρακινή αντίληψη για την ειρήνη, που συνοψίζεται στα εξής σημεία: 1) Άμεση κατάπαυση του πυρός. 2) Απελευθέρωση και ανταλλαγή όλων των αιχμαλώτων. 3) Επιστροφή των στρατιωτικών δυνάμεων στα διεθνή σύνορα. 4) Άμεση έναρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο χωρών, που θα βασιστούν στην καλή πίστη, τη μη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου και το σεβασμό των επιλογών του. 5) Υπογραφή συμφώνου ειρήνης, που θα εξασφαλίζει την ειρήνη και την ασφάλεια στην περιοχή. Αυτή είναι η αντίληψή μας για την ειρήνη και δεν είναι καινούρια. Είναι η ίδια που ήταν και πριν από τις 4 Σεπτεμβρίου του 1980. Αυτό που θέλουμε είναι να σταματήσει ο πόλεμος, να καθίσουμε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, να επιλύ-

σουμε όλες τις διαφορές μας ειρηνικά και να ζήσουν οι δύο λαοί ευτυχισμένοι.

(Περιοδικό "Τέταρτο". Οκτώβριος 1985)

► Υποθέστε ότι με την ιδιότητα του πολιτικού σ' ένα από τα εμπόλεμα κράτη προσπαθείτε να πείσετε τους συμπολίτες σας να δεχτούν την ειρήνη που προτείνουν οι αντίπαλοι. Τι είδους επιχειρήματα θα χρησιμοποιούσατε;

► Να συγκεντρώσετε πολιτικούς λόγους από τις εφημερίδες ή να μαγνητοφωνήσετε κάποιο πολιτικό λόγο που μεταδόθηκε από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση. Να παρατηρήσετε αν στους λόγους αυτούς παρουσιάζονται ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του πολιτικού λό-

γου που αναφέρονται στο παρακάτω απόσπασμα και να τα σχολιάσετε.

Ο λεκτικός πληθωρισμός στον πολιτικό λόγο χαρακτηρίζεται συχνότερα από πλεονασμούς, κατάχρηση συνωνύμων, διατύπωση βεβαιωτική, δεοντολογική και θαυμαστική, έντονη συναισθηματική φόρτιση και μεγαλοστομία. Παγιδεύει το δέκτη κυρίως συναισθηματικά και ηθικά με το μέγεθος και το βάρος των αξιών που προβάλλει η πολιτική ρητορεία.

Ο πολιτικός λόγος γενικότερα χειρίζεται λέξεις με γιγάντια ηθική διάσταση και τόσο μεγάλη συναισθηματική φόρτιση, ώστε το αξιολογικό τους βάρος λειτουργεί από μόνο του καταστροφικά στο νόημα. Λέξεις που δεν είναι σημασίες, αλλά αξίες, σε βαθμό που δεν έχουν πια νόημα,

αλλά εξουσία και μάλιστα εξουσία που είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το νόημα, "έθνος", "σοσιαλισμός", "λαός", "παράδοση", και άλλες πολλές. Λέξεις αξίες, λέξεις ταμπού, λέξεις που είναι παγίδες, γιατί αρκεί να προφερθούν και το μήνυμα παύει να χρειάζεται λογική συνοχή, γλωσσική επάρκεια, νοηματική αποτελεσματικότητα, παύει να χρειάζεται αιτιολόγηση και ακόμα περισσότερο αποδεικτικά τεκμήρια. Χάρη στις λέξεις - αξίες μπορεί να περιέχει το μήνυμα κραυγαλέα αντίφαση και να γίνεται δεκτό σαν συλλογισμός, μπορεί να περιέχει ταυτολογία, ανακολουθία, ακόμα και παραλογισμό και αυτό να μη γίνεται αυτόματα αντιληπτό, μπορεί να μην έχει καθόλου νόημα και να γίνεται δεκτό σαν κανονική πληροφορία.

(Α. Φραγκουδάκη, "Γλώσσα και Ιδεολογία", εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1987, σ. 158)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τόμος Β΄

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΠΕΙΘΩ

- A. Η πειθώ στη διαφήμιση.....9**
- B. Η πειθώ στο δικανικό λόγο...39**
- Γ. Η πειθώ στον πολιτικό λόγο...66**

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.